การศึกษาการประยุกต์ใช้เกษตรทฤษฎีใหม่ของเกษตรกรจังหวัด สกลนคร เพชรบุรี และฉะเชิงเทรา

นิธิพัฒน์ ชารี

สารนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาการจัดการมหาบัณฑิต
วิทยาลัยการจัดการ มหาวิทยาลัยมหิดล
พ.ศ. 2562

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยมหิดล

สารนิพนธ์

เรื่อง

การศึกษาการประยุกต์ใช้เกษตรทฤษฎีใหม่ ของเกษตรกรจังหวัด สกลนคร เพชรบุรี และฉะเชิงเทรา

ได้รับการพิจารณาให้นับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร

ปริญญาการจัดการมหาบัณฑิต

วันที่ 8 พฤษภาคม พ.ศ. 2562

.....

นิธิพัฒน์ ชารี

ผู้วิจัย

.....	.....
ผู้ช่วยศาสตราจารย์พรเกษม กันตามระ,	กิตติชัย ราชมหา,
Ed.D.	Ph.D.
อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์	ประธานกรรมการสอบสารนิพนธ์
.....	.....
ดวงพร อาภาศิลป์,	ตรียุทธ พรหมศิริ,
Ph.D.	Ph.D.
คณบดีวิทยาลัยการจัดการ มหาวิทยาลัยมหิดล	กรรมการสอบสารนิพนธ์

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยความกรุณาจาก อาจารย์ที่ปรึกษา ผู้ช่วยศาสตราจารย์ พรเกษม กันตามระ ที่ได้ให้คำเสนอแนะ แนะนำแนวทางต่าง ๆ ที่ถูกต้อง รวมถึงแนวคิดในการทำวิจัย จนงานวิจัยฉบับนี้เสร็จสมบูรณ์ ผู้วิจัยจึงขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูง

ขอกราบขอบพระคุณคุณพ่อ คุณแม่ และเพื่อน ๆ ร่วมรุ่น ที่ให้คำปรึกษาในด้านต่าง ๆ และเป็นกำลังใจที่ดีเสมอมา ขอขอบคุณเจ้าหน้าที่ หรือผู้ช่วยอาจารย์ที่ปรึกษา ที่ช่วยแนะนำการเรียบเรียงงานวิจัยฉบับนี้

ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่า การศึกษาค้นคว้าการประยุกต์ใช้เกษตรทฤษฎีใหม่ของเกษตรกร จังหวัด สกลนคร เพชรบุรี และฉะเชิงเทรา ในครั้งนี้ จะเป็นประโยชน์ต่อผู้ที่สนใจ และสามารถนำไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างเกิดประโยชน์

นิธิพัฒน์ ชารี

การศึกษาการประยุกต์ใช้เกษตรทฤษฎีใหม่ ของเกษตรกรจังหวัด สกลนคร เพชรบุรี และฉะเชิงเทรา
THE STUDY OF NEW THEORETICAL AGRICULTURAL APPLICATIONS OF FARMERS IN SAKON NAKHON, PHETCHABURI AND CHACHOENGSAO

นิธิพัฒน์ ชารี 6050228

กจ.ม.

คณะกรรมการที่ปรึกษาสารนิพนธ์: ผู้ช่วยศาสตราจารย์พรเกษม กันตามระ, Ed.D., กิตติชัย ราชมหา, Ph.D., ตรียุทธ พรหมศิริ, Ph.D.

บทคัดย่อ

การศึกษาการประยุกต์ใช้เกษตรทฤษฎีใหม่ของเกษตรกรจังหวัด สกลนคร เพชรบุรี และฉะเชิงเทรา มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการประยุกต์ใช้แนวคิดเศรษฐกิจแบบพอเพียง ตามแนวพระราชดำริ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชการที่ 9 โดยวิเคราะห์ปัจจัยสำคัญที่สนับสนุน และอุปสรรค์ต่อการดำเนินการเกษตร เพื่อความยั่งยืนของระบบการเกษตร การศึกษาวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจับแบบเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการศึกษา และวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์แบบเชิงลึก โดยผู้วิจัยทำการรวบรวมข้อมูล คำถามในการสัมภาษณ์ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการสัมภาษณ์กับผู้ให้ข้อมูล และเป็นแนวทางในการสังเกตวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ของผู้ให้ข้อมูล คัดเลือกผู้ให้ข้อมูล 31 คน ซึ่งเป็นเกษตรกรที่ทำการเกษตรทฤษฎีใหม่และได้รับการคัดเลือกให้เป็นเกษตรกรตัวอย่างของจังหวัดสกลนคร เพชรบุรี และ ฉะเชิงเทรา เพราะเป็นจังหวัดที่มีศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ผู้วิจัยได้พัฒนา และสร้างแนวคำถามสำหรับการสัมภาษณ์เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูลโดยคำนึงถึงวัตถุประสงค์ และคำถามในการวิจัยรวมทั้งกรอบแนวคิดในการศึกษาเป็นพื้นฐาน โดยทำการกำหนดประเด็นต่าง ๆ ของคำถามให้ครอบคลุมเนื้อหาที่จะตอบคำถามของการวิจัยในครั้งนี้ รวมถึงข้อจำกัดในการพัฒนาการเกษตรแบบทฤษฎีใหม่ที่ต้องมีการเพิ่มพูนความรู้ ศึกษาหาแนวทางการเกษตรที่มีการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีใหม่ ๆ ควบคู่เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการพัฒนาพื้นที่เกษตรทฤษฎีใหม่ได้อย่างยั่งยืน

คำสำคัญ : เกษตรทฤษฎีใหม่/ เศรษฐกิจพอเพียง/ การประยุกต์ใช้
40 หน้า

สารบัญ

		หน้า
บทที่ 1	**บทนำ**	
	1.1 ความเป็นมา ความสำคัญและที่มาของปัญหา	1
	1.2 คำถามของงานวิจัย	2
	1.3 วัตถุประสงค์การวิจัย	2
	1.4 ขอบเขตการวิจัย	3
	1.5 ข้อจำกัดงานวิจัย	3
	1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	3
บทที่ 2	**แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง**	**4**
	2.1 ข้อมูลทั่วไปของศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ	4
	2.2 แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	6
	2.2.1 ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	7
	2.2.2 เกษตรยั่งยืน	8
	2.2.3 เกษตรแบบผสมผสาน	8
	2.2.4 เกษตรทฤษฎีใหม่	9
	2.3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	12
	2.3.1การทบทวนวรรณกรรมจากหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามแนว-เกษตรทฤษฎีใหม่	14
บทที่ 3	**วิธีการดำเนินวิจัย**	**16**
	3.1 ผู้ให้ข้อมูลหลัก	16
	3.2 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล	16
	3.3 คำถามในการเก็บข้อมูล	18
	3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล	20
บทที่ 4	**ผลการวิจัย**	**22**
	4.1 ข้อมูลทั่วไป	22
	4.2 ที่มาที่ไปในการประยุกต์ใช้เกษตรทฤษฎีใหม่	23

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

4.2.1 ท่านมีความเข้าใจโครงการเกษตรทฤษฎีใหม่ตามแนวพระราชดำริอย่างไรบ้าง 23

4.2.2 สาเหตุที่ท่านเข้าร่วมโครงการทฤษฎีใหม่ 24

4.2.3 ก่อนหน้าที่ท่านจะเข้าร่วมโครงการเกษตรทฤษฎีใหม่ท่านทำอาชีพอะไร และทำการเกษตรแบบไหน 25

4.3 การบริหารจัดการพื้นที่ 26

4.3.1 ท่านมีการบริหารจัดการทรัพยากรดินภายในพื้นที่ของตนเองให้มีความเหมาะสม ให้เกิดประโยชน์สูงสุดอย่างไร 26

4.3.2 ท่านมีการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำภายในพื้นที่ของตนเองให้มีความเหมาะสม ให้เกิดประโยชน์สูงสุดอย่างไร 27

4.4 สภานภาพและความเป็นอยู่ของเกษตรกร 28

4.4.1 สภาพรายได้ของท่านก่อนทำเกษตรทฤษฎีใหม่ 28

4.4.2 สภาพรายได้ของท่านหลังทำเกษตรทฤษฎีใหม่ 29

4.4.3 อาชีพเสริม และประเภทของอาชีพเสริมนอกจากการประกอบอาชีพทางการเกษตรของท่านคือ 30

4.4.4 ช่องทาง และแหล่งจำหน่ายผลิตผลทางการเกษตรของท่านคือช่องทางไหน 30

4.4.5 อุปสรรคในการดำเนินการเกษตรทฤษฎีใหม่ของท่านมีอะไรบ้าง 31

4.4.6 คำแนะนำการดำเนินการเกษตรทฤษฎีใหม่ตามแนวพระราชดำริของท่านมีอะไรบ้าง 32

บทที่ 5 การอภิปรายผล และข้อเสนอแนะ 34

5.1 อภิปรายผลการวิจัย 34

5.1.1 ข้อมูลทั่วไป 34

5.1.2 ที่มาที่ไปในการประยุกต์ใช้เกษตรทฤษฎีใหม่ 34

5.1.3 การบริหารจัดการพื้นที่ 35

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
5.1.4 สภานภาพและความเป็นอยู่ของเกษตรกร	36
5.2 ข้อเสนอแนะสำหรับผู้บริหาร	37
5.3 ข้อจำกัดในการวิจัยและข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป	38
บรรณานุกรม	39
ประวัติผู้วิจัย	40

สารบัญตาราง

ตาราง		หน้า
2.1	แสดงผลการวิจัยที่เกี่ยวข้อง	12
4.1	ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์	22

สารบัญรูปภาพ

รูปภาพ		หน้า
2.1	หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง สามห่วง สองเงื่อนไข	7
2.2	Sufficiency Thinking, Harald Bergsteiner	10

บทที่ 1
บทนำ

1.1 ความเป็นมา ความสำคัญ และที่มาของปัญหา

เนื่องจากในปัจจุบันเกิดความเจริญก้าวหน้าทางด้านเทคโนยีเป็นอย่างมาก ซึ่งมีผลต่อบทบาทในการดำรงชีวิตของผู้คนในสังคม ไม่ว่าจะเป็นเทคโนโลยีด้านการเกษตร นวัตกรรมการเกษตรที่ทันสมัย เทคโนโลยีการเกษตรสำหรับอนาคต เช่น นวัตกรรมการปลูกพืชที่ไม่ใช้ดิน (Soilless Culture) เกษตรกรรมในเมือง (Urban Agriculture) เกษตรกรรมยั่งยืน (Sustainable Agriculture) เทคโนโลยีการผลิตพืชที่มีประสิทธิภาพสูง ด้วยการเกษตรแบบแม่นยำสูง (Precision Agriculture) หรือการปลูกพืชในฟาร์มอัจฉริยะ (Smart Farming) เป็นต้น เพื่อตอบสนองอุปสงค์ของผู้บริโภคในภาวะปัจจุบัน

ปัจจุบัน เกษตรกรจำนวนมากได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงที่เน้นการพัฒนาแต่พัฒนาแบบที่ไม่ทั่วถึงด้วยวิธีการผลิตแบบใหม่ที่พึ่งพาเคมีภัณฑ์เพื่อให้ได้ผลผลิตจำนวนมาก เกษตรกรจำต้องอยู่ในภาวะจำเป็นต้องเลือก ว่าจะเข้าสู่ระบบการผลิตแบบอุตสาหกรรมที่ใช้แรงงานเข้มข้น หรือจะยังคงดำรงวิถีการผลิตแบบดั้งเดิมซึ่งมีทีท่าว่าจะไม่สามารถทนต้านทานต่อกระแสทุนนิยมได้นานนัก

“จากสภาพปัญหาการเกษตรที่เกิดขึ้น ทำให้แนวคิดที่มุ่งแสวงหาทางออก แก่สังคมทางด้านการเกษตร ทำให้มีทางเลือกใหม่เกิดขึ้น ซึ่งปฏิเสธแนวคิดการทำการเกษตรแผนใหม่ที่เป็นแม้ว่าเกษตรกรรมแบบเคมีจะยังคงเป็นกระแสหลักของระบบการเกษตรของประเทศไทย แต่แนวโน้มของการทำการเกษตรกรรมเช่นนี้กำลังลดบทบาทลง โดยปัจจุบันเกษตรกรรมทางเลือกได้กลายเป็นกระแสที่ได้รับความนิยมเพิ่มมากขึ้น เนื่องมาจากความล้มเหลวของระบบเกษตรกรรมแผนใหม่ และก่อให้เกิดผลกระทบหลายประการ ในขณะเดียวกันเกษตรกรรมทางเลือกนั้นเป็นที่สนใจของหน่วยงานภาครัฐ และเอกชน” (อานัฐ ตันโช, 2550)

การปรับเปลี่ยนโครงสร้างการเกษตรเพื่อนำไปสู่การพัฒนาการเกษตรทฤษฎีใหม่นั้นนับว่าเป็นการดำเนินงาน ในแนวทางเศรษฐกิจแบบพอเพียง และตอบสนองความต้องการขั้นพื้นฐานของเกษตรกร เน้นความพอเพียง สามารถผลิตใช้เองได้ พึ่งตนเองได้ มีหลักการดำเนินงานที่เป็นไปอย่างเหมาะสม สามารถช่วยเกษตรกรได้รับประโยชน์ทางด้านการเกษตร รวมถึงแนวคิดที่มีหลักวิชาการรองรับ โดยให้ความสำคัญกับความสมดุลแก่ระบบนิเวศ ผลผลิตดี มีคุณภาพ และ

เพียงพอต่อเกษตรกร และผู้บริโภค การพึ่งพาตนเอง หลักการสำคัญที่สุดของการศึกษาการประยุกต์ใช้เกษตรทฤษฎีใหม่ของเกษตรกรจังหวัด สกลนคร เพชรบุรี และฉะเชิงเทรา คือ มีจุดมุ่งหมายเพื่อการผลิตอาหาร และปัจจัยที่จำเป็นในการดำรงชีวิตมากกว่าผลิตเพื่อขาย หรือจำหน่าย เกษตรกรจึงไม่ต้องวิ่งตามกระแสของตลาด ใช้ทรัพยากรธรรมชาติที่ก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดโดยไม่ก่อให้เกิดผลเสียต่อสิ่งแวดล้อม ระบบการผลิต การบริโภค และการใช้ทรัพยากรที่มีความสมดุล มนุษย์จึงปรับใช้ทรัพยากรทุกชนิดอย่างรู้คุณค่า ถนอมรักษา ฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่เสื่อมโทรม เพื่อที่จะให้ระบบนิเวศของมนุษย์ได้อยู่ในสภาวะสมดุลตลอดไป อาหารที่ผลิตได้เป็นอาหารที่มีคุณภาพ ไม่มีสารพิษตกค้าง และเปิดโอกาสให้สมาชิกในครอบครัวสามารถร่วมงานกันได้อย่างมีความสุข สามารถใช้ชีวิตอยู่ร่วมกับธรรมชาติได้อย่างสงบสุขกลมกลืน ทำให้ระบบเกษตรกรรมลักษณะนี้มีการดำเนินไปได้อย่างต่อเนื่อง และยั่งยืน ไม่มีผลกระทบในทางลบต่อระบบนิเวศวิทยา และไม่ทำให้เกิดปัญหาทั้งด้านสุขภาพ ปัญหาด้านสังคม และปัญหาด้านเศรษฐกิจ

จากความสำคัญของปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะทำการศึกษาและวิเคราะห์ความยั่งยืนของระบบเกษตรกรรมแบบผสมผสานตามแนวเกษตรทฤษฎีใหม่ ตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการแก้ปัญหาให้กับเกษตรกรไทย และปรับปรุงให้เหมาะสม เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการพื้นที่เกษตรกรรมและการจัดการผลิตผลให้เหมาะสมต่อไปในอนาคต

1.2 คำถามของงานวิจัย

1. เกษตรกรมีการน้อมนำเกษตรทฤษฎีใหม่ ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงนำมาประยุกต์ใช้ในการทำการเกษตรของตนอย่างไรเพื่อให้เกิดความยั่งยืน

2. อุปสรรคในการทำการเกษตรตามหลักทฤษฎีใหม่มีอะไรบ้าง

1.3 วัตถุประสงค์การวิจัย

ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง การทำการเกษตรเพื่อนำไปสู่การพัฒนาการเกษตรอย่างยั่งยืนแบบผสมผสานตามแนวเกษตรทฤษฎีใหม่ งานวิจัยนี้ต้องการวิเคราะห์และ

ประเมินผลว่า เกษตรกรมีการปรับเปลี่ยนจากวิธีการทำการเกษตรแบบเดิมไปสู่การทำการเกษตรทฤษฎีใหม่อย่างไร โดยมีวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้

1. เพื่อทำการศึกษาเกี่ยวกับการทำการเกษตรของเกษตรกรว่าเป็นไปตามแนวทางเกษตรทฤษฎีใหม่อย่างไร

2. เพื่อสำรวจและวิเคราะห์สภาพเศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกรหลังจากที่ประยุกต์ใช้เกษตรทฤษฎีใหม่

3. เพื่อศึกษาอุปสรรคและปัจจัยแห่งความสำเร็จของการประยุกต์ใช้เกษตรทฤษฎีใหม่

1.4 ขอบเขตการวิจัย

การศึกษาการประยุกต์ใช้การเกษตรแบบผสมผสานตามแนวเกษตรทฤษฎีใหม่ มีขอบเขตการศึกษา ดังนี้

1. เป็นการศึกษากลุ่มตัวอย่างเกษตรกรเฉพาะพื้นที่ตามแนวศูนย์ศึกษาพัฒนาตามแนวพระราชดำริ จำนวน 31 คน ในเขตจังหวัดสกลนคร เพชรบุรี และฉะเชิงเทรา

2. รวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เพื่อวิเคราะห์ภาพรวมของสถานการณ์ภายหลังการปรับเปลี่ยนแนวทางในการทำการเกษตรของเกษตรกรตามหลักทฤษฎีใหม่

1.5 ข้อจำกัดงานวิจัย

ระยะเวลาในการเก็บข้อมูลการสัมภาษณ์เกษตรกรไทยมีจำกัด ซึ่งต้องใช้เวลาในการเดินทางเพื่อเก็บข้อมูลทั้งหมด และนำมาวิเคราะห์หาสาเหตุ

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ผลการวิจัยของผู้วิจัยในครั้งนี้จะทำให้

1. ทราบแนวทางในการประยุกต์ใช้เกษตรทฤษฎีใหม่เพื่อนำไปสู่ความยั่งยืนอย่างแท้จริง

2. ทราบแนวทางในการจัดการกับอุปสรรคของการทำการเกษตรตามแนวทฤษฎีใหม่เพื่อเป็นการขยายผลต่อไป

บทที่ 2
แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาการประยุกต์ใช้เกษตรทฤษฎีใหม่ของเกษตรกรจังหวัด สกลนคร เพชรบุรี และฉะเชิงเทรามีแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไปของศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ
2. แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 ข้อมูลทั่วไปของศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

ในการดำเนินงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริน้ัน นอกจากแนวทางและหลักการดังกล่าวข้างต้นคือ การพัฒนาต้องเป็นไปตามขั้นตอน โดยที่จะต้องทำให้ชุมชนมีความเข้มแข็งก่อน แล้วมีการพัฒนาต่อไปให้ประชาชนสามารถพึ่งตนเองได้ ขณะเดียวกันจะต้องอนุรักษ์และพัฒนาทรัพยากรสิ่งแวดล้อม ส่งเสริมความรู้เทคนิควิชาการสมัยใหม่พร้อม ๆ กันไปด้วย อย่างไรก็ตามในการดำเนินงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริน้ัน จะต้องคำนึงถึงสภาพแวดล้อมทางภูมิศาสตร์ และสังคมวิทยาของแต่ละท้องถิ่นที่มีความแตกต่างกันด้วยเสมอ ดังพระราชดำรัสในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ความตอนหนึ่งว่า

"...การพัฒนาจะต้องเป็นไปตามภูมิประเทศทางภูมิศาสตร์ และภูมิประเทศทางสังคมศาสตร์ในสังคมวิทยา ภูมิประเทศตามสังคมวิทยา คือ นิสัยใจคอของคนเรา จะไปบังคับให้คนคิดอย่างอื่นไม่ได้ เราต้องแนะนำ เราเข้าไปช่วยโดยที่จะคิดให้เขาเข้ากับเราไม่ได้ แต่ถ้าเราเข้าไปแล้ว เราเข้าไปดูว่าเขาต้องการอะไรจริงๆแล้วก็อธิบายให้เขาเข้าใจหลักการของการพัฒนานี้ก็จะเกิดประโยชน์อย่างยิ่ง ..." (http://www.rdpb.go.th/th/Studycenter)

จากพระราชดำรัสในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เมื่อวันที่ 11 กันยายน 2561 สามารถสรุปแนวทางและวัตถุประสงค์ของศูนย์ศึกษาการพัฒนา ได้ดังนี้คือ

1. ทำการศึกษา ค้นคว้า ทดลอง วิจัย เพื่อแสวงหาแนวทางและวิธีการพัฒนาทางด้านต่าง ๆ ให้เหมาะสมสอดคล้อง กับสภาพแวดล้อมที่แตกต่างกัน ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ จึง

เปรียบเสมือน “ตัวแบบ” ของความสำเร็จที่จะเป็นแนวทางและตัวอย่างของผลสำเร็จให้แก่พื้นที่อื่นๆ โดยรอบได้ทำการศึกษา

2. การแลกเปลี่ยนสื่อสารระหว่างนักวิชาการ นักปฏิบัติ และประชาชน การศึกษา ค้นคว้า ทดลอง วิจัยต่างๆ ที่ได้ผลแล้วควรจะนำไปใช้ประโยชน์ในพื้นที่จริงได้ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ควรเป็นแหล่งผสมผสานวิชาการ และการปฏิบัติ เป็นแหล่งความรู้ของราษฎร เป็นแหล่งศึกษาทดลองของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน และเป็นแหล่งแลกเปลี่ยนถ่ายทอดประสบการณ์ และแนวทางแก้ไขปัญหาระหว่างคน 3 กลุ่ม คือ นักวิชาการ เจ้าหน้าที่ ซึ่งทำหน้าที่พัฒนาส่งเสริม และราษฎร

3. การพัฒนาแบบผสมผสาน ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ เป็นตัวอย่างที่ดีของแนวความคิดแบบสหวิทยาการ ซึ่งก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดในพื้นที่นั้น ๆ ศูนย์ศึกษาการพัฒนา ฯ แต่ละแห่งจะเป็นแบบจำลองของพื้นที่ และรูปแบบการพัฒนาที่ควรจะเป็น เพื่อเป็นตัวอย่างว่าในพื้นที่ และรูปแบบการพัฒนาพื้นที่ ลักษณะหนึ่ง ๆ นั้น จะสามารถใช้ประโยชน์อย่างเต็มที่ได้โดยวิธีใดบ้าง มิใช่การพัฒนาเฉพาะทางใดทางหนึ่งแต่พยายามใช้ความรู้มากสาขามากที่สุด แต่ละสาขาให้เป็นประโยชน์เกื้อหนุนกับการพัฒนาสาขาอื่น ๆ และระบบของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯควรเป็นการผสมผสานไม่เพียงเฉพาะเรื่องความรู้เท่านั้น แต่ต้องมีการผสมผสานการดำเนินงาน และการบริหารที่เป็นระบบด้วย

4. การประสานงานระหว่างส่วนราชการ เป็นแนวทางและวัตถุประสงค์ที่สำคัญยิ่งประการหนึ่ง เนื่องจากกระบวนการพัฒนา และระบบราชการไทยมีปัญหานี้โดยพื้นฐาน เป็นสิ่งบั่นทอนประสิทธิภาพและผลสำเร็จของงานลงอย่างน่าเสียดาย แนวทางการดำเนินงานของศูนย์ศึกษาการพัฒนา ฯ ทุกแห่งจึงเน้นการประสานงาน การประสานแผน และการจัดการระหว่างกรม กอง และส่วนราชการต่าง ๆ

5. เป็นศูนย์บริการแบบเบ็ดเสร็จ (One stop service) กล่าวคือ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ มีการศึกษาทดลอง และสาธิต ให้เห็นถึง ความสำเร็จของการดำเนินงานพร้อม ๆ กันในทุกด้าน ทั้งด้านการเกษตร ปศุสัตว์ ประมง ตลอดจนการพัฒนาทางด้านสังคม และงานศิลปาชีพ ในลักษณะของ “พิพิธภัณฑ์ธรรมชาติที่มีชีวิต” เมื่อผู้สนใจเข้าไปศึกษาดูงานโดยจะมีให้ดูได้ทุกเรื่องในบริเวณศูนย์ศึกษาการพัฒนา ฯ ทั้งหมด ผู้สนใจหรือเกษตรกรจะได้รับความรู้รอบด้าน อีกทั้งมีความสะดวกรวดเร็ว ซึ่งนำไปสู่การได้รับประโยชน์สูงสุด

ผลการศึกษาของแต่ละศูนย์นั้น จะเป็นความรู้ที่นำไปส่งเสริมให้กับประชากรเป้าหมายและมีการสาธิตไว้ในพื้นที่ของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ประชากรที่อยู่ในหมู่บ้านรอบ ๆ พื้นที่ศูนย์ศึกษาการพัฒนา ฯ จะเป็นประชากรเป้าหมายกลุ่มแรกที่จะได้รับประโยชน์ กล่าวคือเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบเรื่องงานส่งเสริมจะนำความรู้ที่ได้จากการศึกษาในศูนย์ศึกษาการพัฒนา ฯ ที่ได้ผลดีไป

แนะนำให้กับเกษตรกรหมู่บ้านเป้าหมาย ซึ่งก่อนนี้เรียกว่า “หมู่บ้านบริวาร” แต่ปัจจุบันได้เรียกว่า “หมู่บ้านรอบศูนย์ฯ” แต่ละศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯจะมีประชากรหมู่บ้านรอบศูนย์อยู่ประมาณ 10-25 หมู่บ้าน ในการส่งเสริมนั้นทำหลายวิธีด้วยกัน ทั้งนี้แล้วแต่สภาพสังคมวัฒนธรรมของแต่ละพื้นที่ เช่น ให้เกษตรกรเข้ามารับการอบรมในศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯหลักสูตรต่างๆเช่น การเพาะปลูกพืชชนิดต่างๆ การขยายพันธุ์พืช การเลี้ยงสัตว์ การประมง ฯลฯ หรือเจ้าหน้าที่ฝ่ายส่งเสริมออกไปแนะนำส่งเสริมในหมู่บ้าน หรือเกษตรกรเข้ามาศึกษาดูงานในศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯด้วยตนเองหรือเข้ามาเป็นหมู่คณะ

เมื่อการส่งเสริมให้หมู่บ้านรอบศูนย์ได้ผลในระดับหนึ่งแล้ว หมู่บ้านเหล่านี้จะทำหน้าที่เป็นหมู่บ้านตัวอย่างให้เกษตรกรพื้นที่อื่นๆ ที่ห่างออกไปได้เข้ามาศึกษาและดูงานได้และการขยายผลการส่งเสริมของศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯจะสามารถขยายขอบเขตกว้างขวางออกไปเรื่อยๆ

ของแต่ละภูมิภาคนั้นๆ ตามที่ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯให้จัดตั้งขึ้น อย่างไรก็ตาม แต่ละภูมิภาคอาจจะมีเรื่องปลีกย่อยที่ควรจะได้ทำการศึกษาเพิ่มเติม และพื้นที่ที่เหมาะสมอยู่แยกออกไปในพื้นที่อื่น เพื่อให้การดำเนินงานเหล่านั้นเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ จึงได้จัดให้มี “ศูนย์สาขา” เพื่อทำการศึกษาเป็นการเฉพาะเรื่อง เฉพาะพื้นที่นั้นๆ และผลที่ได้จากการศึกษาจักได้ส่งเสริมให้เกษตรนำไปใช้ในการประกอบอาชีพเช่นกัน (http://www.rdpb.go.th/th/Studycenter)

2.2 แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

เศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาว่าด้วยการดำรงอยู่และการปฏิบัติตนของประชาชนโดยเริ่มต้นจากระดับครอบครัวเป็นสำคัญโดยคำว่า “ความพอเพียง” นั้นหมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึง ความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันที่ดีพอสมควรต่อผลกระทบใด ๆที่เกิดจากความเปลี่ยนแปลงทั้งภายใน และภายนอก โดยต้องอาศัยความรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังในการนำวิชาการต่าง ๆ มาใช้ในการ วางแผน การดำเนินการ ตลอดจนการใช้คุณธรรมประกอบการวางแผน การตัดสินใจและการกระทำทุกขั้นตอน จะเห็นได้ว่า การพัฒนาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง คือ การพัฒนาซึ่งตั้งอยู่บนพื้นฐานของทางสายกลาง ที่คำนึงถึงความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี โดยอาศัยความรู้ และคุณธรรมในการวางแผน และการดำเนินการทุกขั้นตอน (ปราโมทย์ มลคล้ำ, 2551: 40)

2.2.1 ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

2.2.1.1 ความพอประมาณ ความพอดีที่ไม่น้อยเกินไป และไม่มากเกินไป โดยไม่เบียดเบียนตนเอง และผู้อื่น เช่น การผลิต และการบริโภคที่อยู่ในระดับพอประมาณ เป็นต้น

2.2.1.2 ความมีเหตุผล พิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้องตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้น จากการกระทำนั้น ๆ อย่างรอบคอบ

2.2.1.3 การมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นโดยคำนึงถึงความเป็นไปของสถานการณ์ต่าง ๆ ที่คาดว่าน่าจะเกิดขึ้นใน อนาคต เงื่อนไขของการตัดสินใจ และดำเนินกิจกรรมต่างๆ

2.2.1.4 ความรู้ คือ ความรอบรู้ที่เหมาะสมในนำวิชาการต่าง ๆ มาใช้ในการวางแผน และการ ดำเนินการทุกขั้นตอน ซึ่งประกอบด้วย ความรอบรู้ทั้งในงานที่ทำ และสภาวะแวดล้อมที่เกี่ยวพันธ์กับงานที่ทำ ทั้งหมดมีสติหรือความระลึกรู้ และมีปัญญาหรือความรู้ชัด

2.2.1.5 คุณธรรม คือ ความซื่อสัตย์สุจริตซึ่งเป็นเครื่องกำกับทิศทางของการใช้ความรู้ เพื่อนำไปสู่ เป้าหมายที่พึงประสงค์ ความอดทน ตลอดจนความเพียรและสติปัญญาในการดำเนินชีวิต เพื่อใช้ในการ ประกอบการงานเพื่อความตั้งใจ ไม่ละเลย ไม่ทอดทิ้ง เป็นความเพียรที่มีลักษณะกล้าแข็ง ไม่ขาดสาย มีความ หนักแน่นอดทน ไม่ท้อถอย ทำให้การดำเนินงานรุดหน้าเรื่อยไป

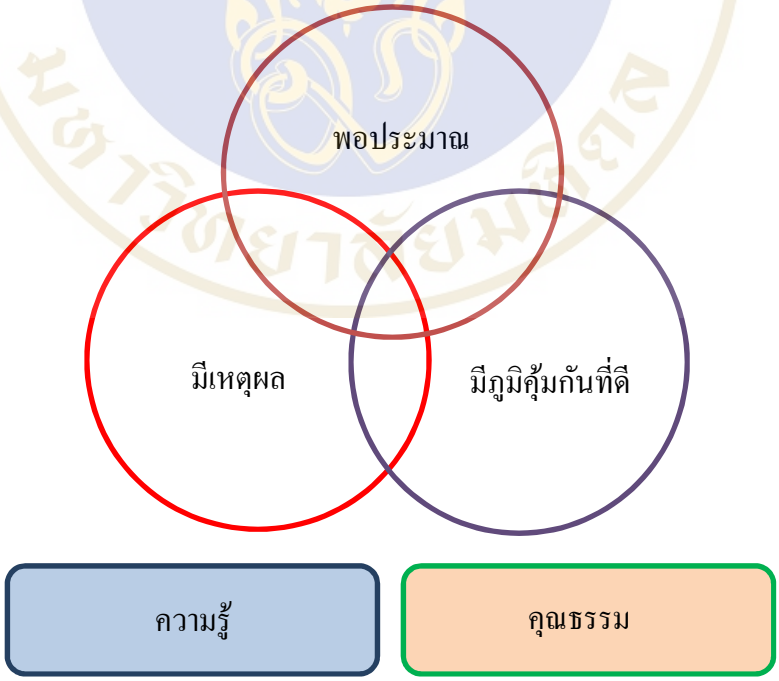

รูปภาพที่ 2.1 หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง สามห่วง สองเงื่อนไข

2.2.2 เกษตรยั่งยืน

เป็นแนวทางการพัฒนาอาชีพที่สัมพันธ์กับการเกษตร และสิ่งแวดล้อม โดยมีความเกี่ยวข้องกับการ จัดการทรัพยากรเพื่อการเกษตรที่ประสบความสำเร็จเพื่อสนองความต้องการของประชากรที่เปลี่ยนแปลงไปเรื่อย ๆ ขณะที่รักษาหรือปรับปรุงคุณภาพของสิ่งแวดล้อม และอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ โดยแยกแยะ ความหมายของเกษตรยั่งยืนได้ใน 2 ระดับ คือ

ระดับที่หนึ่ง สวน : การใช้ประโยชน์จากความหลากหลายทางชีวภาพของทางเกษตร

ระดับที่สอง ครัวเรือน : การจัดการทรัพยากรอย่างเหมาะสมที่จะก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด โดยเน้นบทบาทของภูมิปัญญาท้องถิ่น ตลอดจนความหลากหลายของระบบการผลิตที่นำไปสู่ความมั่นคงของอาหาร และรายได้

โดยตัวชี้วัดของเกษตรยั่งยืนมีหลักการสำคัญอยู่ 3 ประการคือ

1. ความยั่งยืนทางเศรษฐกิจ คือ มีลักษณะของการผลิต และเปลี่ยนแปลงการผลิตที่ขึ้นอยู่กับ สภาพทางกายภาพ สังคม และสิ่งแวดล้อม เพื่อที่จะทำให้เกษตรกรสามารถมีผลผลิตที่เพียงพอต่อการบริโภคภายในครอบครัว และสามารถจำหน่ายเพื่อสร้างรายได้ให้แก่ครอบครัวได้

2. ความยั่งยืนทางด้านสิ่งแวดล้อม คือ กิจกรรมทางการเกษตรอย่างผสมผสานเพื่อให้เกิด ความหลากลาย โดยมีความสัมพันธ์ และเกื้อกูลกันเพื่อให้เกิดการหมุนเวียนของทรัพยากร

3. ความยั่งยืนทางด้านสังคม คือ ก่อให้เกิดรายได้ที่ยั่งยืน รวมไปถึงการอนุรักษ์ทรัพยากรและสภาพแวดล้อมในพื้นที่ทำการเกษตรให้มีความสมบูรณ์ นำไปสู่การสร้างครอบครัว ชุมชน และสังคมที่มีความยั่งยืนและแข็งแกร่งขึ้นจากเดิม

2.2.3 เกษตรแบบผสมผสาน

เป็นระบบการเกษตรที่มีการเพาะปลูกหรือการเลี้ยงสัตว์หลาย ๆ ชนิดอยู่ในพื้นที่เดียวกัน ภายใต้การ เกื้อกูลประโยชน์ต่อกัน และกันอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด โดยอาศัยหลักการของการอยู่ร่วมกันระหว่างพืช สัตว์ และสิ่งแวดล้อม (ธวัช ทองมณี, 2539: 9) อาจอยู่ในรูปความสัมพันธ์ระหว่างพืชกับพืช เป็นต้น

หลักการของเกษตรแบบผสมผสาน ประกอบด้วยหลักสำคัญ 2 ประการ คือ

1. กิจกรรมการเกษตรตั้งแต่ 2 กิจกรรมเป็นต้นไป เช่น การปลูกฝรั่งกับดอกชมจันทร์ การปลูกฝรั่งกับไผ่พันธุ์ลืมแล้ง ซึ่งการปลูกพืชดังกล่าวเป็นความสัมพันธ์ระหว่างพืชกับพืช โดย

อาศัย สิ่งมีชีวิต และจุลินทรีย์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในระบบนิเวศตามธรรมชาติมาจัดการ และปรับใช้ในระบบการเกษตร เป็นต้น

2. การเกื้อกูลประโยชน์ระหว่างกิจกรรมเกษตรต่างๆ และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรใน ระบบเกษตรแบบผสมผสานนั้น เกิดขึ้นทั้งจากวงจรการใช้แร่ธาตุอาหารรวมถึงอากาศและพลังงาน

2.2.4 เกษตรทฤษฎีใหม่

ปัญหาการขาดแคลนที่ดินทำกินของเกษตรกร เป็นปัญหาสำคัญยิ่งในปัจจุบัน และการประกอบอาชีพทางการเกษตรโดยเฉพาะในเขตที่ใช้น้ำฝนทำนาเป็นหลัก เกษตรกรจะมีความเสี่ยงสูง เป็นเหตุให้ผลผลิตข้าวอยู่ในระดับต่ำ ไม่เพียงพอต่อการบริโภค ด้วยพระอัจฉริยะในการแก้ปัญหาจึงได้พระราชทาน "ทฤษฎีใหม่" ให้ดำเนินการในพื้นที่ทำกินที่มีขนาดเล็ก ประมาณ 15 ไร่ ด้วยวิธีการจัดการทรัพยากรระดับไร่นาอย่างเหมาะสม ด้วยการจัดสรรการใช้ประโยชน์ในที่ดินโดยให้มีการจัดสร้างแหล่งน้ำในที่ดินสำหรับการทำการเกษตรแบบผสมผสานอย่างได้ผล เพื่อให้เกษตรกรสามารถเลี้ยงตัวเองได้ ให้มีรายได้ไว้ใช้จ่ายและมีอาหารไว้บริโภคตลอดปี (กรมวิชาการ, 2539: 77) ซึ่งได้ดำเนินการอย่างแพร่หลายในปัจจุบัน เพื่อการผลิตทางเกษตรกรรมที่ยั่งยืนสำหรับเกษตรกรชาวไทย พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงมีพระราชดำรัสว่า "...ถึงบอกว่าเศรษฐกิจพอเพียงและทฤษฎีใหม่ สองอย่างนี้จะทำความเจริญแก่ประเทศได้ แต่ต้องมีความเพียร แล้วต้องอดทน ต้องไม่ใจร้อน..." (สำนักพระราชวัง, 2552: 31)

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงทำการศึกษา และวิจัยเชิงปฏิบัติ เกี่ยวกับทฤษฎีใหม่มาเป็นเวลานานตั้งแต่ปี พ.ศ. 2532 ในพื้นที่ส่วนพระองค์ขนาด 16 ไร่ 2 งาน 23 ตารางวาใกล้วัดมงคล ตำบลห้วยบง อำเภอเมือง จังหวัดสระบุรี และทรงมอบให้มูลนิธิชัยพัฒนาที่ทรงจัดตั้งขึ้นมาเพื่อเสริมโครงการของรัฐ ทั้งนี้ก่อนที่จะทรงนำเอกสารออกเผยแพร่อย่างเป็นทางการในปี พ.ศ. 2537 นั้น ทรงให้จัดตั้ง "ศูนย์บริหารพัฒนา" ตามแนวพระราชดำริ อยู่ในความรับผิดชอบของมูลนิธิชัยพัฒนา เพื่อเป็นต้นแบบสาธิตการพัฒนาด้านการเกษตรโดยประสานความร่วมมือระหว่าง วัด ราษฎร และรัฐทำการเผยแพร่อาชีพการเกษตร และจริยธรรมแก่ประชาชนในชนบท โดยทรงหวังว่าหากประสบความสำเร็จก็จะใช้เป็นแนวทางสาธิตในท้องที่อื่น ๆ ต่อไป ทั้งนี้ในส่วนของการพัฒนาด้านการเกษตรนั้น ก็คือแนวคิด และมรรควิธีที่รู้จักกันในนาม "เกษตรทฤษฎีใหม่" (อำพล, 2542: 3-4)

พระราชดำริ "ทฤษฎีใหม่" เป็นแนวทางหรือหลักการในการจัดการทรัพยากรระดับไร่นาคือที่ดิน และน้ำ เพื่อการเกษตรในที่ดินขนาดเล็กให้เกิดประโยชน์สูงสุด ในการดำเนินการทฤษฎีใหม่ ได้พระราชทานขั้นตอนดำเนินงาน ดังนี้

ขั้นที่ 1 ทฤษฎีใหม่ขั้นต้น สถานะพื้นฐานของเกษตรกร คือ มีพื้นที่น้อย ค่อนข้างยากจน อยู่ในเขตเกษตรน้ำฝนเป็นหลัก โดยในขั้นที่ 1 นี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างเสถียรภาพของการผลิต เสถียรภาพด้านอาหารประจำวัน ความมั่นคงของรายได้ ความมั่นคงของชีวิต และความมั่นคงของชุมชนชนบท เป็นเศรษฐกิจพึ่งตนเองมากขึ้น มีการจัดสรรพื้นที่ทำกินและที่อยู่อาศัย ให้แบ่งพื้นที่ ออกเป็น 4 ส่วน ตามอัตราส่วน 30:30:30:10 ซึ่งหมายถึง พื้นที่ส่วนที่หนึ่งประมาณ 30% สำหรับขุดสระเก็บกักน้ำ เพื่อใช้เก็บกักน้ำฝนในฤดูฝน และใช้เสริมการปลูกพืชในฤดูแล้ง ตลอดจนการเลี้ยงสัตว์น้ำและพืชน้ำต่าง ๆ เช่น สามารถเลี้ยงปลา ปลูกพืชน้ำ ผักบุ้ง ผักกระเฉด เป็นต้น พื้นที่ส่วนที่สองประมาณ 30% สำหรับปลูกข้าวในฤดูฝน เพื่อใช้เป็นอาหารประจำวันในครัวเรือนให้เพียงพอตลอดปี เพื่อตัดค่าใช้จ่ายและสามารถพึ่งตนเองได้ พื้นที่ส่วนที่สามประมาณ 30% ปลูกพืชผักสวนครัวหลังบ้าน หรือพืชสมุนไพร เช่น พริก ต้นหอม ผักชี ตะไคร้ มะนาว มะกรูด เป็นต้น เพื่อใช้เป็นอาหารประจำวัน หากเหลือบริโภคก็นำไปจำหน่าย และพื้นที่ส่วนที่สี่ประมาณ 10% เป็นที่อยู่อาศัย เลี้ยงสัตว์ และโรงเรือนอื่น ๆ เช่น ถนน คันดิน กองฟาง ลานตาก กองปุ๋ยหมัก โรงเรือน โรงเพาะเห็ด คอกสัตว์ ไม้ดอกไม้ประดับ เป็นต้น

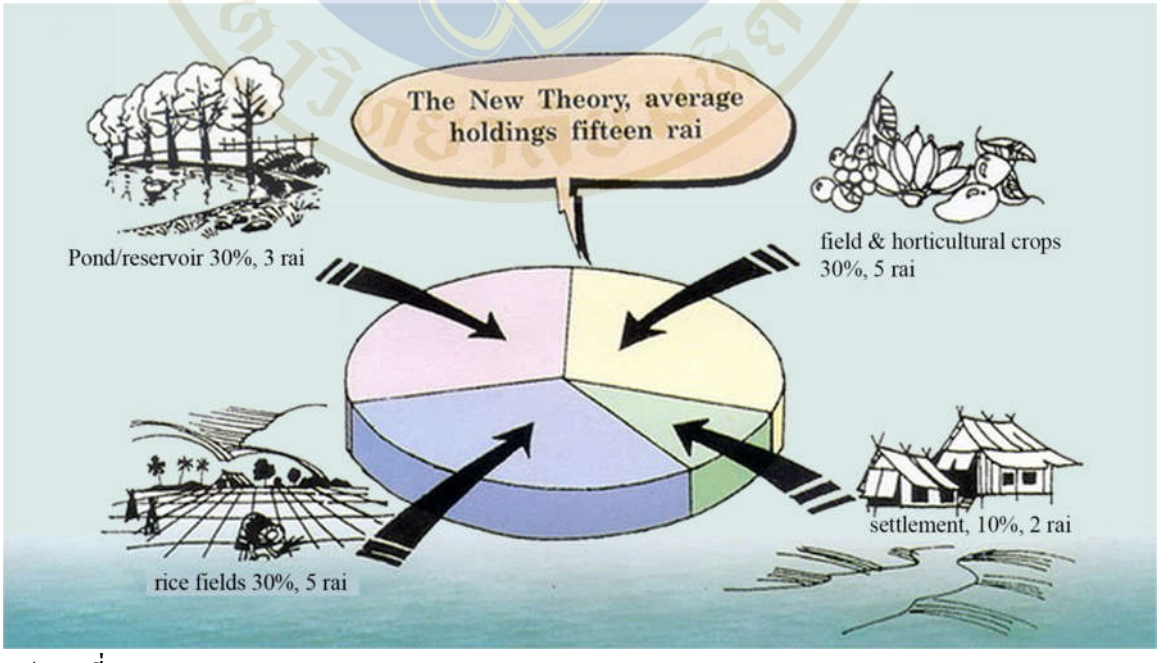

รูปภาพที่ 2.2 Sufficiency Thinking, Harald Bergsteiner

ทฤษฎีใหม่ขั้นก้าวหน้า เมื่อเกษตรกรเข้าใจในหลักการ และได้ลงมือปฏิบัติตามขั้นที่หนึ่งในที่ดินของตนเป็นระยะเวลาพอสมควรจนได้ผลแล้ว เกษตรกรก็จะพัฒนาตนเองจากขั้น "พออยู่พอกิน" ไปสู่ขั้น "พอมีอันจะกิน" เพื่อให้มีผลสมบูรณ์ยิ่งขึ้น จึงควรที่จะต้องดำเนินการตามขั้นที่สอง และขั้นที่สามต่อไปตามลำดับ (มูลนิธิชัยพัฒนา, 2542)

ขั้นที่ 2 ทฤษฎีใหม่ขั้นกลาง เมื่อเกษตรกรเข้าใจในหลักการ และได้ปฏิบัติในที่ดินของตนเองจนได้ผลแล้ว ก็ต้องเริ่มขั้นที่สอง คือ ให้เกษตรกรรวมพลังกันในรูปกลุ่ม หรือ สหกรณ์ ร่วมแรง ร่วมใจกันดำเนินการในด้านต่าง ๆ ดังนี้

1. การผลิต เกษตรกรจะต้องร่วมมือในการผลิตโดยเริ่มตั้งแต่ ขั้นเตรียมดิน การหาพันธุ์พืช ปุ๋ย การหาน้ำ และอื่น ๆ เพื่อการเพาะปลูก

2. การตลาด เมื่อมีผลผลิตแล้ว จะต้องเตรียมการต่าง ๆ เพื่อการขายผลผลิตให้ได้ประโยชน์สูงสุด เช่น การเตรียมลานตากข้าวร่วมกัน การจัดหายุ้งรวบรวมข้าว เตรียมหาเครื่องสีข้าว ตลอดจนการรวมกันขายผลผลิตให้ได้ราคาดี และลดค่าใช้จ่ายลงด้วย

3. ความเป็นอยู่ ในขณะเดียวกันเกษตรกรต้องมีความเป็นอยู่ที่ดีพอสมควร โดยมีปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิต เช่น อาหารการกินต่าง ๆ กะปิ น้ำปลา เสื้อผ้า ที่พอเพียง

4. สวัสดิการ แต่ละชุมชนควรมีสวัสดิการและบริการที่จำเป็น เช่น มีสถานีอนามัยเมื่อยามป่วยไข้ หรือมีกองทุนไว้ให้กู้ยืมเพื่อประโยชน์ในกิจกรรมต่าง ๆ

5. การศึกษา มีโรงเรียนและชุมชนมีบทบาทในการส่งเสริมการศึกษา เช่น มีกองทุนเพื่อการศึกษาเล่าเรียนให้แก่เยาวชนของชุมชนเอง

6. สังคมและศาสนา ชุมชนควรเป็นศูนย์กลางในการพัฒนาสังคมและจิตใจ โดยมีศาสนาเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ

ขั้นที่ 3 ทฤษฎีใหม่ขั้นก้าวหน้า เมื่อดำเนินการผ่านพ้นขั้นที่สองแล้ว เกษตรกรจะมีรายได้ดีขึ้น ฐานะมั่นคงขึ้น เกษตรกรหรือกลุ่มเกษตรกรก็ควรพัฒนาก้าวหน้าไปสู่ขั้นที่สามต่อไป คือ ติดต่อประสานงาน เพื่อจัดหาทุน หรือแหล่งเงิน เช่น ธนาคาร หรือบริษัทห้างร้านเอกชน มาช่วยในการทำธุรกิจ การลงทุนและพัฒนาคุณภาพชีวิต ทั้งนี้ ทั้งฝ่ายเกษตรกร และฝ่ายธนาคารกับบริษัทจะได้รับประโยชน์ร่วมกัน กล่าวคือ

1. เกษตรกรขายข้าวได้ในราคาสูง (ไม่ถูกกดราคา)

2. ธนาคารกับบริษัทสามารถซื้อข้าวบริโภคในราคาต่ำ (ซื้อข้าวเปลือกโดยตรงจากเกษตรกรและมาสีเอง)

3. เกษตรกรซื้อเครื่องอุปโภคบริโภคได้ในราคาต่ำ เพราะรวมกันซื้อเป็นจำนวนมาก (เป็นร้านสหกรณ์ ซื้อในราคาขายส่ง)

4. ธนาคารกับบริษัทจะสามารถกระจายบุคลากร (เพื่อไปดำเนินการในกิจกรรมต่างๆ ให้เกิดผลดียิ่งขึ้น)

2.3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการทบทวนวรรณกรรมที่มีความเกี่ยวข้องเกี่ยวกับการศึกษาการประยุกต์ใช้เกษตรทฤษฎีใหม่ของเกษตรกรจังหวัด สกลนคร เพชรบุรี และฉะเชิงเทรา สามารถสรุปผลงานวิจัยต่างๆ ได้ดังนี้

ตารางที่ 2.1 แสดงผลการวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ชื่อผู้ศึกษา	ชื่อเรื่อง	กลุ่มตัวอย่าง	ผลการศึกษา
สุเทพ พันประสิทธิ์ (2553)	การศึกษาวิธีการผลิตตามแนวเกษตรทฤษฎีใหม่ของเกษตรกรภาคกลาง	กลุ่มเกษตรกรภาคกลาง	สัดส่วนในการดำเนินกิจกรรมการเกษตร ซึ่งมีความต่างกันโดยขึ้นกับสภาพแวดล้อมแต่ละท้องถิ่น ซึ่งแตกต่างกับสัดส่วนทางทฤษฎี อย่างไรก็ตาม สัดส่วนดังกล่าวสามารถยืดหยุ่นได้ จึงถือว่าสัดส่วนการใช้พื้นที่ของเกษตรกรแต่ละรายมีความเหมาะสม และสอดคล้องกับพื้นที่ของตนเอง
นัททที ขจรกิตติยา, อัปสร อีซอ, รุ้งลาวัณย์ จันทรัตนา, เวคิน วุฒิวงศ์, ดุษฎี นาคเรือง (2559)	ความยั่งยืนแบบเศรษฐกิจพอเพียงของกลุ่มผู้ผลิตสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ ในพื้นที่สามจัดหวัดชายแดนภาคใต้	กลุ่มผู้ผลิตสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ ในพื้นที่สามจัดหวัดชายแดนภาคใต้	ระยะเวลาในการรวมกลุ่ม มีผลต่อการสร้างภูมิคุ้มกันพร้อมรับการเปลี่ยนแปลง และการส่งเสริมความรู้และคุณธรรมอย่างต่อเนื่องพบว่าค่านิยมร่วมในการดำเนินธุรกิจ ตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมีอิทธิพลทางตรง ในขณะที่ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงจะมีผลทางอ้อมต่อความ

ตารางที่ 2.1 แสดงผลการวิจัยที่เกี่ยวข้อง (ต่อ)

			ยั่งยืนของระบบเศรษฐกิจพอเพียงผ่านค่านิยมร่วมในการดำเนินธุรกิจ โดยมีแนวทางส่งเสริมการให้ความรู้ในการบริหารจัดการเงินทุน และการเข้าถึง แหล่งทุนจากภาครัฐในการสร้างความยั่งยืนแบบเศรษฐกิจพอเพียงต่อไป
ณดา จันทร์สม	ธุรกิจกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	ผู้บริหาร ผู้ถือหุ้น และกรรมการบริษัท	การยึดหลักความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในการตัดสินใจจะทำธุรกิจ มีการคำนึงถึงผู้มีส่วนได้ส่วนเสียควบคู่กันไป ไม่ใช่มองเพียงผลประกอบการระยะสั้นเท่านั้น การมีหลักยึดดังกล่าวจำเป็นที่จะต้องมีการปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ในการบริหารจัดการของผู้บริหารกรรมการบริษัท และผู้ถือหุ้นไปในทิศทางเดียวกัน
ขวัญกลม ดอนขวา (2556)	การจัดการธุรกิจชุมชนบนพื้นฐานปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	กลุ่มอาชีพในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จังหวัดของแก่น สุรินทร์ อุดรธานี และชัยภูมิ	ในด้านการประยุกต์ใช้แนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในด้านการมีภูมิคุ้มกันที่ดี และมีเหตุผล ที่มีผลกระทบทางตรงต่อการจัดการธุรกิจชุมชนด้านการผลิตมากที่สุด นอกจากนี้ยังพบว่า กลุ่มอาชีพใช้เงื่อนไขความรู้มาเป็นหลักการในการพิจารณาการจัดการธุรกิจชุมชนด้านการผลิต มากกว่าเงื่อนไขคุณธรรม

ตารางที่ 2.1 แสดงผลการวิจัยที่เกี่ยวข้อง (ต่อ)

อุไรวรรณ ธนสถิต (2555)	ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับการสร้างความเข้มแข็งชุมชน กรณีศึกษาบ้านพุคำจาน จังหวัดสระบุรี	ประชาชนในชุมชนบ้านพุคำจาน จังหวัดสระบุรี	การพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อตอบสนองเศรษฐกิจพอเพียงซึ่งจะต้องมีศูนย์กลางอยู่ที่ตัวคน เป็นสำคัญ กล่าวคือ มนุษย์จะต้องมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น
พรชนก ทองลาด, ไพฑูรย์ อินต๊ะขัน บัณฑิต บุษบา (2559)	แนวทางการพัฒนาธุรกิจให้มีความยั่งยืน ตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม	ผู้ประกอบการในจังหวัดลำปาง ลำพูน และเชียงใหม่	ปัจจัยที่มีผลมากที่สุดต่อการพัฒนาธุรกิจให้มีความยั่งยืนตามหลักการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงคือ คุณธรรม ในแง่ของความอดทน และความซื่อสัตย์ รองลงมาคือ ความรู้เป็นความรอบรู้ทางธุรกิจ และเข้าใจในความเป็นจริงทางธุรกิจ โดยส่งผ่านความมีเหตุผล พอประมาณ และภูมิคุ้มกัน
กฤษยา มะแอ, อาภาศรี เทวตา, ณฐา อภิธาวินวสุ (2560)	การบริหารจัดการธุรกิจชุมชนบนพื้นฐานเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริ: กรณีศึกษาหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ อำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน	ผู้ประกอบการธุรกิจชุมชนในอำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน	ความรู้ความเข้าใจขององค์ประกอบตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมีความสัมพันธ์ต่อการบริหารจัดการธุรกิจชุมชน ตามทฤษฎี 3 ห่วง 2 เงื่อนไข ด้านความพอประมาณ จะซื้อวัตถุดิบที่ต้องการใช้เท่าที่จำเป็นเพื่อไม่ให้เกิดต้นทุนคงค้าง และมีผลิตสินค้าที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้บริโภค มีความเป็นเหตุเป็นผล มีการดำเนินธุรกิจอย่างมีลำดับขั้นตอน คำนึงถึงกระบวนการผลิตที่คุ้มค่า

2.3.1 การทบทวนวรรณกรรมจากหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวเกษตรทฤษฎีใหม่

ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่า สัดส่วนการดำเนินกิจกรรมทางการเกษตรมีความแตกต่างกันโดยขึ้นกับสภาพแวดล้อมแต่ละท้องถิ่น ซึ่งแตกต่างกับสัดส่วนทางทฤษฎี อย่างไรก็ตาม สัดส่วนดังกล่าวสามารถยืดหยุ่นได้ จึงถือว่าสัดส่วนการใช้พื้นที่ของเกษตรกรแต่ละรายมีความเหมาะสมและสอดคล้องกับพื้นที่ของตนเอง (สุเทพ พันประสิทธิ์, 2553) คุณธรรม และความรู้เป็นสาเหตุโดยตรงต่อการพัฒนาธุรกิจให้มีความยั่งยืน และยังส่งผลทางอ้อมผ่านสามห่วงคือ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกัน (พรชนก ทองลาด, ไพฑูรย์ อินต๊ะขัน บัณฑิต บุษบา, 2559) นอกจากนี้การประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง จะต้องมีความรู้เข้าใจองค์ประกอบ ว่าทุกส่วนของหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงนั้นมีความสัมพันธ์ต่อการบริหารจัดการทั้งสิ้น (กฤษยา มะแอ, อาภาศรี เทวตา, ณฐา อภิธาวินวสุ, 2560)

นัทที ขจรกิตติยา, อัปสร อีซอ, รุ้งลาวัณย์ จันทรัตนา, เวคิน วุฒิวงศ์, ดุษฎี นาคเรือง (2559) ค้นพบว่าระยะเวลาของการดำเนินการนั้นมีผลต่อภูมิคุ้มกันที่พร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลง ซึ่งสอดคล้องกับ ขวัญกลม ดอนขวา (2556) ที่ค้นพบว่าระยะเวลาของการดำเนินการนั้นส่งผลต่อความสำเร็จที่ต้องไปควบคู่กับการฝึกอบรม และพัฒนาความรู้อยู่เสมอ ณดา จันทร์สม (2555) ค้นพบว่า จำเป็นที่จะต้องคำนึงถึงผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอื่น ๆ ด้วย ไม่ใช่มุ่งหวังผลกำไรในระยะสั้นเพียงอย่างเดียว ส่วนการวัดผลนั้น อุไรวรรณ ธนสถิต (2555) ได้ค้นพบว่าการวัดผล จะต้องชี้วัดจากการที่คนได้เป็นตัวขับเคลื่อนให้ทฤษฎีสามารถดำเนินต่อไปได้ สอดคล้องกับ สุเทพ ศรีบุญเพ็ง (2557) ที่ค้นพบว่า ความสำเร็จนั้นเกิดจากความเชื่อมั่นของผู้ที่ถ่ายทอด ลงมือทำ และศรัทธาในพระราชดำริและแบบอย่างของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรภูมิพลอดุลยเดช รัชการที่ 9

ผลการวิจัยในอดีตนั้น ค่อนข้างมีความคล้ายคลึงกันว่าในการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และการพัฒนาอย่างยั่งยืนตามแนวเกษตรทฤษฎีใหม่นั้น เกิดจากการประยุกต์ใช้องค์ประกอบทั้งหมดในสามห่วงสองเงื่อนไข แต่ส่วนใหญ่จะเป็นการประยุกต์ใช้ในชุมชนที่ยึดอาชีพการทำการเกษตร หรือการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรมากกว่าอาชีพอื่น

บทที่ 3
วิธีดำเนินการวิจัย

การทำการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการใช้วิธีการวิจัยแบบเชิงคุณภาพโดยมีขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. ผู้ให้ข้อมูลหลัก
2. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล
3. คำถามในการเก็บข้อมูล
4. การวิเคราะห์ข้อมูล

3.1 ผู้ให้ข้อมูลหลัก

ผู้ให้ข้อมูลที่ผู้วิจัยใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นเกษตรกรที่ทำการเกษตรแบบทฤษฎีใหม่ในจังหวัด สกลนคร เพชรบุรี และฉะเชิงเทรา จำนวน 31 คน โดยทำการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling) สำหรับใช้เป็นกลุ่มตัวอย่างในการศึกษา โดยมีเกณฑ์การคัดเลือกดังนี้

1. เป็นเกษตรกรที่ทำการเกษตรแบบทฤษฎีใหม่ และได้รับการคัดเลือกให้เป็นเกษตรกรตัวอย่างของจังหวัด สกลนคร เพชรบุรี และฉะเชิงเทรา
2. มีความสมัครใจที่จะเป็นผู้ให้ข้อมูล

3.2 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยทำการรวบรวมข้อมูล คำถามในการสัมภาษณ์ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการสัมภาษณ์กับผู้ให้ข้อมูล และเป็นแนวทางในการสังเกตวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ของผู้ให้ข้อมูลโดยใช้สมุดจดบันทึกข้อมูลอย่างไม่เป็นทางการ เช่น ข้อมูลจากการสังเกต สภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัย วิถีชีวิต และความสัมพันธ์กับสมาชิกในครอบครัวรวมทั้งบุคคลอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของผู้ให้ข้อมูล ข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมต่าง ๆ ที่แสดงออกขณะสัมภาษณ์ และในช่วงเวลาขณะที่ผู้วิจัยไปสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล รวมถึงข้อมูลที่จะกลับไปสัมภาษณ์เพิ่มเติมในครั้งต่อไป

เครื่องบันทึกเสียง ใช้บันทึกการสัมภาษณ์เพื่อเป็นการเก็บรายละเอียดของข้อมูลให้ครบถ้วน และป้องกันความผิดพลาดในการทำความเข้าใจกับรายละเอียดในการสัมภาษณ์ พร้อมยืนยันกับผู้ให้ข้อมูลว่าจะไม่นำไปเปิดเผยให้ผู้อื่นทราบ นอกจากได้รับการอนุญาตจากผู้ให้ข้อมูลแล้วเท่านั้น

การวิจัยครั้งนี้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์ (Interview) ซึ่งมีขั้นตอนดังนี้

1. คัดเลือกผู้ให้ข้อมูล 31 คน ตามเกณฑ์การคัดเลือกดังนี้

1.1 เป็นเกษตรกรที่ทำการเกษตรทฤษฎีใหม่และได้รับการคัดเลือกให้เป็นเกษตรกรตัวอย่างของจังหวัดสกลนคร เพชรบุรี และ ฉะเชิงเทรา เพราะเป็นจังหวัดที่มีศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

1.2 มีความสมัครใจที่จะเป็นผู้ให้ข้อมูล

2. ผู้วิจัยแจ้งผู้ให้ข้อมูลตามข้อ 1 ทราบว่า ผู้วิจัยกำลังศึกษาระดับปริญญาโทและทำงานวิจัยเกี่ยวกับวิถีความยั่งยืนของระบบเกษตรทฤษฎีใหม่ เพื่อใช้เป็นข้อสนเทศในด้านการพัฒนาอาชีพและเป็นแนวทางสำหรับการแนะแนวอาชีพแก่เยาวชนไทย ชุมชน เกษตรกรใกล้เคียง หรือชุมชนอื่น ๆ ในสังคมไทย

3. แจ้งผู้ให้ข้อมูลทราบถึงวิธีการเก็บข้อมูล และระยะเวลาในการเก็บข้อมูล และขอความสมัครใจในการยินยอมเป็นผู้ให้ข้อมูล

4. ผู้วิจัยได้พัฒนา และสร้างแนวคำถามสำหรับการสัมภาษณ์เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูลโดยคำนึงถึงวัตถุประสงค์ และคำถามในการวิจัยรวมทั้งกรอบแนวคิดในการศึกษาเป็นพื้นฐาน โดยทำการกำหนดประเด็นต่าง ๆ ของคำถามให้ครอบคลุมเนื้อหาที่จะตอบคำถามของการวิจัยในครั้งนี้

5. ผู้วิจัยนำแนวคำถามไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ และที่ปรึกษางานวิจัย ได้แก่ ผศ. ดร. พรเกษม กันตามระ (Ed.D. General Administrative Leadership) ตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา และภาษาที่ใช้ให้สอดคล้องกับนิยามศัพท์เฉพาะ และวัตถุประสงค์ของการวิจัย แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไข

6. ในการเก็บข้อมูลครั้งแรก ผู้วิจัยทำการนัดหมายผู้ให้ข้อมูล และเดินทางไปที่สวนของผู้ให้ข้อมูล ผู้วิจัยได้สอบถามข้อมูลส่วนบุคคล พูดคุยเรื่องทั่วไป และเดินชมสวนของผู้ให้ข้อมูลเพื่อเป็นการทำความรู้จัก และสร้างความคุ้นเคยต่อกัน นอกจากนั้นยังใช้วิธีเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสังเกตสิ่งแวดล้อม และวิถีชีวิตของผู้ให้ข้อมูลรวมทั้งความสัมพันธ์ระหว่างเกษตรกรผู้ให้ข้อมูลกับ สมาชิกในครอบครัว และบุคคลอื่น ๆ ที่พบเห็น

ในการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยสัมภาษณ์โดยใช้แนวคำถามที่ได้สร้างขึ้น ซึ่งคำถามที่ใช้เป็นลักษณะคำถามแบบปลายเปิด เพื่อให้โอกาสแก่ผู้ให้ข้อมูลได้อธิบายหรือแสดงทัศนะต่อคำถามมากที่สุด ผู้วิจัยพยายามเข้าถึงผู้ให้ข้อมูลด้วยการสร้างความคุ้นเคย และสร้างความสัมพันธ์อันดีต่อกัน โดยการสัมภาษณ์เป็นไปในลักษณะการไปเยี่ยมเยียนที่บ้านหรือในสวนของผู้ให้ข้อมูล และพูดคุยกันอย่างเป็นกันเอง ในกรณีที่ผู้ให้ข้อมูลไม่แน่ใจในคำถาม ก็จะมีการซักถามเพื่อให้เข้าใจถูกต้อง ในกรณีที่ผู้วิจัยมีความไม่ชัดเจนในคำตอบก็จะทวนความ และตรวจสอบข้อมูลกับผู้ให้ข้อมูลเพื่อให้มีความเข้าใจตรงกัน

การสัมภาษณ์เพิ่มเติมในประเด็นที่ผู้วิจัยต้องการข้อมูล เพิ่มเติมหลังจากที่ได้ทำการสัมภาษณ์ครั้งแรกไปแล้ว โดยใช้วิธีการโทรศัพท์เพื่อสอบถามข้อมูลเพิ่มเติม และนำข้อมูลที่ได้จดบันทึกการสัมภาษณ์ไปถอดคำพูดเพื่อศึกษา และทำความเข้าใจ และตรวจสอบข้อมูลว่าครบถ้วนตามประเด็นที่ต้องการศึกษาหรือไม่ ก่อนทำการสรุปผล ทั้งนี้หากข้อมูลยังไม่ครบถ้วน ผู้สัมภาษณ์ได้มีการโทรศัพท์เพื่อสอบถามเพิ่มเติมอีกครั้งหนึ่ง

3.3 คำถามในการเก็บข้อมูล

จากการกำหนดกระบวนการวิจัย (Methodology) เป็นการวิจัยแบบเชิงคุณภาพ (Qualitative research) โดยใช้การสัมภาษณ์แบบเชิงลึก (In-depth interview) เป็นเครื่องมือในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ โดยมีการออกแบบโครงสร้างคำถามปลายเปิด เพื่อเป็นประโยชน์ทั้งผู้สัมภาษณ์และผู้ให้สัมภาษณ์ โดยผู้วิจัยดำเนินการดังนี้

1. ศึกษาวิธีการและแนวทางการตั้งคำถามทางเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและแนวคิดทฤษฎีที่สันบสนุนหัวข้องานวิจัยเพื่อนำมาออกแบบโครงสร้างคำถามในการสัมภาษณ์

2. เตรียมชุดคำถาม เพื่อเป็นแนวทางในการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง โดยแบ่งคำถามออกเป็นหมวดหมู่ ซึ่งในชุดคำถามจะประกอบไปด้วยคำถาม 4 ส่วนย่อยดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

ข้อมูลทั่วไป	คำถามที่ใช้
	เพศ
	อายุ

	ระดับการศึกษา
	สถานภาพการสมรสของเกษตรกร

ส่วนที่ 2 คำถามปลายเปิดเกี่ยวกับเหตุผลในการประยุกต์ใช้เกษตรทฤษฎีใหม่

การประยุกต์ใช้เกษตรทฤษฎีใหม่	คำถามที่ใช้
	ท่านมีความเข้าใจเกี่ยวกับโครงการเกษตรทฤษฎีใหม่ตามแนวพระราชดำริอย่างไรบ้าง
	สาเหตุที่ท่านเข้าร่วมโครงการทฤษฎีใหม่
	ก่อนหน้าที่ท่านจะเข้าร่วมโครงการเกษตรทฤษฎีใหม่ท่านทำอาชีพอะไร และทำการเกษตรแบบไหน

ส่วนที่ 3 คำถามปลายเปิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการพื้นที่

การบริหารจัดการพื้นที่	คำถามที่ใช้
	ท่านมีการบริหารจัดการทรัพยากรดินภายในพื้นที่ของตนเองให้มีความเหมาะสม ให้เกิดประโยชน์สูงสุดอย่างไร เช่น - จำนวนพื้นที่ที่ใช้ในการทำนา - จำนวนพื้นที่ที่ใช้ในการทำสวนผลไม้ - จำนวนพื้นที่ที่ใช้ในการปลูกไม้ผล - จำนวนพื้นที่ที่ใช้ในการปลูกไม้ยืนต้น - จำนวนพื้นที่ที่ใช้ในการปลูกผัก - จำนวนพื้นที่ที่ใช้ในการปลูกไม้ดอกไม้ประดับ - จำนวนพื้นที่ทำการปลูกพืชไร่ - ชนิดสัตว์เลี้ยงในการประกอบอาชีพ - ชนิดของพืชที่ทำการปลูกในพื้นที่
	ท่านมีการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำภายใน

	พื้นที่ของตนเองให้มีความเหมาะสม ให้เกิดประโยชน์สูงสุดอย่างไร

ส่วนที่ 4 คำถามปลายเปิดเกี่ยวกับสภานภาพและความเป็นอยู่ของเกษตรกร

สภานภาพและความเป็นอยู่ของเกษตรกร	คำถามที่ใช้
	สภาพรายได้ของท่านก่อนทำเกษตรทฤษฎีใหม่
	สภาพรายได้ของท่านหลังทำเกษตรทฤษฎีใหม่
	อาชีพเสริม และประเภทของอาชีพเสริมนอกจากการประกอบอาชีพทางการเกษตรของท่านคือ
	ช่องทาง และแหล่งจำหน่ายผลิตผลทางการเกษตรของท่านคือช่องทางไหน
	อุปสรรคในการดำเนินการเกษตรทฤษฎีใหม่ของท่านมีอะไรบ้าง
	คำแนะนำการเกี่ยวกับดำเนินการเกษตรทฤษฎีใหม่ตามแนวพระราชดำริของท่านมีอะไรบ้าง

3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์แบบเชิงลึก (In-depth interview) จากกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (Content Analysis) จากข้อความที่ถูกจดบันทึกมาทำการวิเคราะห์หาความสัมพันธ์เชื่อมโยงกันระหว่างตัวข้อมูลและบริบท โดยมีขั้นตอนการวิเคราะห์ดังนี้ (อมาวสี อัมพันศิริรัตน์, 2557)

1. วางแนวทางการวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อหาแนวทางในการหาคำตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัยและคำถามในการวิจัย

2. นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์แบบเชิงลึก (In-depth interview) มาบันทึกให้อยู่ในรูปแบบเอกสาร ทำการอ่าน จัดเรียงข้อมูล และเปรียบเทียบข้อมูล เพื่อวิเคราะห์ค้นหาคำตอบสำคัญของงานวิจัย

3. หาความเป็นเหตุเป็นผล (Cause and effect) และความสัมพันธ์ของปัจจัยที่เกี่ยวข้อง (Correlation) จากข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ นำมาจับประเด็นสำหรับการตอบคำถามการวิจัย หรือประเด็นอื่นเพิ่มเติมที่พบจากการสัมภาษณ์

4. จัดกลุ่มคำตอบที่มีประเด็นไปในทิศทางเดียวกัน กำหนดประเด็นหลัก (Theme) และค้นหาแบบแผน (Pattern) ของข้อมูลในแต่ละประเด็นหรือระหว่างประเด็น พร้อมการอธิบาย

5. ทำการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้ เพื่อหาความสัมพันธ์เชื่อมโยงระหว่างข้อมูล และบริบทกับความหาย

บทที่ 4
ผลการวิจัย

ในการศึกษาและวิเคราะห์ความยั่งยืนของระบบเกษตรแบบผสมผสานตามแนวเกษตรทฤษฎีใหม่ของเกษตรกรที่ทำการเกษตรแบบทฤษฎีใหม่ในจังหวัด สกลนคร เพชรบุรี และฉะเชิงเทรา โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบเชิงคุณภาพ (Qualitative research) โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์แบบเชิงลึกจากเกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จำนวน 31 คน ซึ่งได้ผลวิจัยดังนี้

4.1 ข้อมูลทั่วไป

วิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของผู้ให้สัมภาษณ์ มีรายละเอียดของเพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพการสมรสของเกษตรกร ซึ่งสรุปตามตารางที่ 4.1

ตารางที่ 4.1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน
เพศ	
ชาย	23
หญิง	8
รวม	31
อายุ	
31-40	2
41-50	14
51-60	11
61-70	4
รวม	31
ระดับการศึกษา	

ตารางที่ 4.1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ (ต่อ)

มัธยมต้น	5
มัธยมปลาย	11
ปวช.	4
ปริญญาตรี	11
รวม	31
สถานภาพ	
โสด	5
สมรส	26
รวม	31

จากตารางที่ 4.1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ จำนวน 31 คน พบว่าผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีจำนวน 23 คน และเป็นเพศหญิง จำนวน 8 คน โดยกลุ่มตัวอย่างส่วนมากมีอายุระหว่าง 41-50 ปี 14 คน กลุ่มตัวอย่างมีสถานภาพโสด จำนวน 5 คน และสมรส จำนวน 26 คน โดยกลุ่มตัวอย่างนั้นมีระดับการศึกษาสูงสุด คือ ปริญญาตรี จำนวน 11 คน ซึ่งเท่ากันกับระดับการศึกษาสูงสุดมัธยมปลาย จำนวน 11 คน

4.2 ที่มาที่ไปในการประยุกต์ใช้เกษตรทฤษฎีใหม่

4.2.1 ท่านมีความเข้าใจโครงการเกษตรทฤษฎีใหม่ตามแนวพระราชดำริอย่างไรบ้าง

จากการสัมภาษณ์เกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการตามแนวพระราชดำริพบว่า ส่วนใหญ่มีความเข้าใจในเรื่องของการทำการเกษตรทฤษฎีใหม่ ซึ่งมีความเชื่อมโยงเกี่ยวข้องกับการประยุกต์ใช้สารอินทรีย์วัตถุในการบริหารจัดการการเกษตร โดยหลีกเลี่ยงการใช้สารเคมี หรือใช้สารเคมีให้น้อยที่สุด เพื่อไม่ให้ส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศโดยรวม มีการเปลี่ยนแปลงการเกษตรแบบเดิม ที่ทำการเกษตรเชิงเดี่ยว ปลูกอะไร หรือเลี้ยงอะไรก็จะทำเพียงอย่างเดียว ซึ่งบางช่วงเวลา เกิดผลกระทบโดยตรงต่อตัวเกษตรกรเอง ไม่ว่าจะเป็นเรื่องราคาที่แปรเปลี่ยนตามสถานการณ์ของตลาด อุปสงค์อุปทานรวมล้วนทำให้ราคาพืชผลทางการเกษตรตกต่ำในบางช่วงเวลา ทำให้รายได้ที่เคยทำได้จากการขายพืชผลหายไป

“เป็นการปรับปรุงพื้นที่ เพื่อจัดการปลูกพืช ผัก เลี้ยงสัตว์ โดยใช้สารเคมีน้อยที่สุด” (เพศชาย, อายุ 44 ปี, มัธยมปลาย, จังหวัดเพชรบุรี)

“ทำแบบพอดี ไม่น้อย ไม่มากเกินไป อยู่ได้โดยไม่พึ่งสารเคมี” (เพศชาย, อายุ 56 ปี, ปริญญาตรี, จังหวัดสกลนคร)

“หลักการทำการเกษตรของในหลวง ร.9” (เพศชาย, อายุ 46 ปี, มัธยมต้น, จังหวัดสกลนคร)

“ทำทุกอย่างด้วยตนเอง แบบพอเพียง รวมถึงเลี้ยงสัตว์ด้วย” (เพศชาย, อายุ 49 ปี, มัธยมปลาย, จังหวัดเพชรบุรี)

“การแบ่งพื้นที่ทำการเกษตรแบบ 30 – 30 – 30 – 10” (เพศชาย, อายุ 48 ปี, ปวช., จังหวัดฉะเชิงเทรา)

“การใช้สารอินทรีย์วัตถุ เพื่อการเพาะปลูกที่พอดี” (เพศหญิง, อายุ 51 ปี, ปริญญาตรี, จังหวัดเพชรบุรี)

“นอกจากการทำการปลูกพืชผักแล้ว ยังเลี้ยงสัตว์ควบคู่ไปด้วย” (เพศชาย, อายุ 43 ปี, มัธยมปลาย, จังหวัดฉะเชิงเทรา)

“ควรแบ่งพื้นที่เพาะปลูกให้มีความเหมาะสม ตามแนวพระราชดำริในหลวง” (เพศชาย, อายุ 55 ปี, มัธยมต้น, จังหวัดสกลนคร)

4.2.2 สาเหตุที่ท่านเข้าร่วมโครงการทฤษฎีใหม่

จากการสัมภาษณ์เกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการตามแนวพระราชดำริพบว่า ก่อนเข้าร่วมโครงการนั้นมีรายได้ที่ไม่แน่นอน เมื่อมีพระราชดำริให้ก่อตั้งศูนย์พัฒนาศึกษา เกษตรกรกลุ่มดังกล่าว มีความสนใจที่จะเข้ารับการอบรม มีการพัฒนาหรือเปลี่ยนแปลงที่เป็รไปในทางที่ดีขึ้น มีความยั่งยืนต่อการดำรงชีวิตในอนาคต ไม่อยู่ในสภาพความเป็นอยู่ที่ไม่มั่นคง หรือยากจน

“แต่ก่อนยากจน เช้าชาม เย็นชาม” (เพศชาย, อายุ 56 ปี, มัธยมปลาย, จังหวัดสกลนคร)

“ไม่มีเงินเดือนประจำ มีรายได้ไม่สม่ำเสมอ” (เพศชาย, อายุ 46 ปี, มัธยมต้น, จังหวัดสกลนคร)

“ต้องการเรียนรู้แนวทางของในหลวงในการใช้ชีวิตในบั้นปลาย” (เพศชาย, อายุ 63 ปี, มัธยมต้น, จังหวัดเพชรบุรี)

“ดินเลว น้ำแห้ง ปลูกอะไรก็ไม่ดี” (เพศชาย, อายุ 66 ปี, มัธยมต้น, จังหวัดเพชรบุรี)

4.2.3 ก่อนหน้าที่ท่านจะเข้าร่วมโครงการเกษตรทฤษฎีใหม่ท่านทำอาชีพอะไร และทำการเกษตรแบบไหน

จากการสัมภาษณ์เกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการตามแนวพระราชดำริพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่เคยทำการเกษตรเชิงเดี่ยว ระบบเกษตรกรรมพืชเชิงเดี่ยว มีความแพร่หลายในอดีต ซึ่งเป็นวิธีการเพาะปลูกที่ทำการจัดการง่าย สะดวกสามารถดูแลเป็นบริเวณกว้าง อีกทั้งการเกษตรรูปแบบนี้เกษตรกรมักจะใช้สารเคมีเป็นตัวควบคุมการผลิตทั้งเร่งการเจริญเติบโต กำจัดศัตรูพืช เพื่อให้ได้ผลผลิตที่ออกมานั้นสวยงาม และมีราคา แต่มีผลกระทบหรือผลเสียระยะยาว ที่เกิดจากการใช้สารเคมีมากเกินไป ทำให้ดินเสีย ขาดแร่ธาตุในดิน เกษตรกรบางส่วน ได้พลิกผันจากการทำงานบริษัทเอกชน หรือรับจ้าง โดยหันมาใช้ชีวิตพอเพียงตามแนวพระราชดำริ โดยแบ่งสรรปันส่วนพื้นที่ที่ตนเองมีอยู่แล้ว ให้เกิดประโยชน์สูงที่สุด

“ทำไร่สับปะรด” (เพศชาย, อายุ 45 ปี, ปริญญาตรี, จังหวัดเพชรบุรี)

“ทำไร่ข้าวโพด” (เพศหญิง, อายุ 47 ปี, ปริญญาตรี, จังหวัดเพชรบุรี)

“เลี้ยงไก่” (เพศชาย, อายุ 52 ปี, ปริญญาตรี, จังหวัดฉะเชิงเทรา)

“ปลูกมันสัมปะหลัง” (เพศชาย, อายุ 55 ปี, ปวช., จังหวัดฉะเชิงเทรา)

“ปลูกข้าว” (เพศชาย, อายุ 54 ปี, มัธยมปลาย, จังหวัดสกลนคร)

“ทำนาอย่างเดียว” (เพศหญิง, อายุ 63 ปี, มัธยมปลาย, จังหวัดสกลนคร)

“รับจ้างรายวัน” (เพศชาย, อายุ 63 ปี, มัธยมต้น, จังหวัดสกลนคร)

“พนักงานรัฐวิสาหกิจแห่งหนึ่ง” (เพศชาย, อายุ 52 ปี, ปริญญาตรี, จังหวัดฉะเชิงเทรา)

“ค้าขาย” (เพศหญิง, อายุ 42 ปี, ปวช., จังหวัดฉะเชิงเทรา)

4.3 การบริหารจัดการพื้นที่

4.3.1 ท่านมีการบริหารจัดการทรัพยากรดินภายในพื้นที่ของตนเองให้มีความเหมาะสม ให้เกิดประโยชน์สูงสุดอย่างไร

จากการสัมภาษณ์เกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการตามแนวพระราชดำริพบว่า เกษตรกรโดยส่วนใหญ่มีที่ดินไม่มาก โดยเฉลี่ยประมาณคนละ 5-10 ไร่ แต่มีการประยุกต์ใช้แนวคิด 30-30-30-10 โดยนำมาปรับใช้ให้มีความเหมาะสม ไม่ได้ยึดติดว่าต้องแบ่งส่วนให้เท่ากับแนวคิดของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช เกษตรกรบางท่านมีการผสมผสานการเพาะปลูกโดยเน้นไปที่ไม้ผล หรือเลี้ยงสัตว์อย่างใดอย่างหนึ่งเป็นพิเศษ สามารถทำรายได้เพื่อเลี้ยงครอบครัวที่เกิดจากการขายสินค้าเกษตรดังกล่าวได้ โดยพืชผลอื่นๆ นำมาประกอบอาหารเพื่อเลี้ยงครอบครัว เมื่อเหลือใช้จะทำการแบ่งปันเพื่อนบ้าน หรือนำไปขายเพื่อให้เกิดรายได้ต่อไป

“ป่า 3 อย่าง ประโยชน์ 4 อย่าง” (ผู้อำนวยการศูนย์ศึกษาการพัฒนา ห้วยทราย, เพศชาย, อายุ 47 ปี, จังหวัดเพชรบุรี)

“สร้างคันดินเพื่อบังคับน้ำ ช่วยให้ดินไม่แห้ง” (เพศชาย, อายุ 51 ปี, ปวช., จังหวัดสกลนคร)

“ใช้หญ้าแฝกช่วยพัฒนาดิน ฟื้นฟูสภาพดิน” (เพศชาย, อายุ 51 ปี, ปริญญาตรี, จังหวัดฉะเชิงเทรา)

“ปรับปรุงดินโดยใช้ปุ๋ยพืชสด” (เพศชาย, อายุ 56 ปี, ปริญญาตรี, จังหวัดเพชรบุรี)

“เลี้ยงโคนม แพะ ไก่ เป็ด และปลูกผักกับเห็ดเป็นหลัก” (เพศหญิง, อายุ 55 ปี, ปริญญาตรี, จังหวัดเพชรบุรี)

“จากเดิมเป็นที่นา ปรับใหม่ตามแนวเกษตรทฤษฎีใหม่” (เพศชาย, อายุ 53 ปี, ปริญญาตรี, จังหวัดสกลนคร)

“ดินอุ้มน้ำเพราะใส่อินทรีย์วัตถุ มีแร่ธาตุอาหารในดิน” (เพศหญิง, 34 ปี, นักวิชาการ)

“พื้นที่ 7 ไร่ ปลูกพืช ผัก และเลี้ยงปลา ผสมกัน” (เพศหญิง, อายุ 38 ปี, มัธยมปลาย, จังหวัดฉะเชิงเทรา)

4.3.2 ท่านมีการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำภายในพื้นที่ของตนเองให้มีความเหมาะสมให้เกิดประโยชน์สูงสุดอย่างไร

จากการสัมภาษณ์เกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการตามแนวพระราชดำริพบว่า เกษตรกรทุกราย มีการบริหารจัดการพื้นที่น้ำตามความเหมาะสมของพื้นที่ของตนเอง โดยมีการขุดบ่อ หรือทำแนวคันดินเพื่อกักเก็บน้ำไว้ใช้ในการเกษตร ทั้งนี้ ยังทำให้ดินบริเวณโดยรอบเกิดความไม่แห้งแล้ง มีความชุ่มชื้น

“ขุดบ่อเพื่อเลี้ยงปลาและใช้น้ำในบ่อช่วยการเกษตรในพื้นที่” (เพศชาย, อายุ 44 ปี, มัธยมปลาย, จังหวัดฉะเชิงเทรา)

“จัดการแหล่งน้ำโดยมีอ่างเก็บน้ำใช้หล่อเลี้ยงเกษตรกร” (ผู้อำนวยการศูนย์ศึกษาการพัฒนา ห้วยทราย, เพศชาย, อายุ 47 ปี, จังหวัดเพชรบุรี)

“ระบบ “อ่างพวง” โดยอ่างเก็บน้ำอ่างที่ 1 2 3 4 5 เชื่อมโยงกัน เพื่อหล่อเลี้ยงเกษตรกร” (ผู้อำนวยการศูนย์ศึกษาการพัฒนา ห้วยทราย, เพศชาย, อายุ 47 ปี, จังหวัดเพชรบุรี)

“บนบ่อปลาเลี้ยงหมูด้วย” (เพศหญิง, อายุ 49 ปี, มัธยมปลาย, จังหวัดฉะเชิงเทรา)

“หน้าที่ของศูนย์คือ ประชาชนเกิดประโยชน์สูงสุด” (ผู้อำนวยการศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทราย, เพศชาย, อายุ 47 ปี, จังหวัดเพชรบุรี)

“สระน้ำนี้เป็นตัวช่วยทำให้ดินชุ่มชื้นได้มาก ใช้เป็นที่พักน้ำปลูกผักกระเฉดเพื่อลดสารพิษ” (เพศชาย, อายุ 49 ปี, มัธยมปลาย, จังหวัดฉะเชิงเทรา)

“น้ำนี่ช่วยลดต้นทุนในการเกษตรได้มาก แล้วยังเป็นที่พักผ่อนได้ด้วย” (เพศชาย, อายุ 48 ปี, มัธยมปลาย, จังหวัดสกลนคร)

4.4 สภานภาพและความเป็นอยู่ของเกษตรกร

4.4.1 สภาพรายได้ของท่านก่อนทำเกษตรทฤษฎีใหม่

จากการสัมภาษณ์เกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการตามแนวพระราชดำริพบว่า ก่อนการทำเกษตรทฤษฎีใหม่นั้น มีรายได้ไม่แน่นอน ไม่ได้ทำการเกษตรมาก่อน แต่เป็นการทำงานรับจ้างทั่วไป เกษตรกรส่วนใหญ่ที่เคยทำการปลูกพืช หรือทำเกษตรเชิงเดี่ยว ปัจจัยภายนอกแทบทุกอย่างในการผลิต ต้องนำเข้าและใช้วัตถุดิบจากภายนอก ซึ่งเกษตรกรจะไม่สามารถทำการกำหนดราคาเองได้ ต้นทุนส่วนใหญ่ จึงมักอยู่ที่วัตถุดิบที่ไม่สามารถทำการผลิตได้เอง และราคานั้นขึ้นอยู่กับกลไกทางตลาด พ่อค้าวัตถุดิบจะเรียกราคาจากเกษตรกรได้ 100% ทำให้ชาวบ้านเกิดหนี้ในทุกฤดูการผลิต ยิ่งทำยิ่งเกิดหนี้ ไม่ทำก็เป็นหนี้อยู่เพราะหนี้เก่านั้นออกดอกเรื่อย ๆ ทำให้เกษตรกรต้องออกแสวงหาทางทำกินใหม่ ๆ ต้องส่งเงินใช้หนี้ เช่น เป็นหนี้ในระยะยาวชั่วชีวิต

“เดิมทีปลูกพืชล้มลุก เช่น ผักคะน้า ข้าวโพด มีรายได้ต่อเดือนก็ประมาณ 4-5 พันบาท” (เพศชาย, อายุ 48 ปี, ปวช., จังหวัดฉะเชิงเทรา)

“รายได้ 2 คนรวมกัน 4 หมื่นบาทต่อเดือน” (เพศหญิง, อายุ 51 ปี, ปริญญาตรี, จังหวัดเพชรบุรี)

“ไม่มีเงินเดือนประจำ ทำอาชีพรับจ้างทั่วไป” (เพศชาย, อายุ 47 ปี, มัธยมปลาย, จังหวัดสกลนคร)

"แต่ก่อนขายข้าวอย่างเดียว ได้เดือนละประมาณ 15,000 บาท โดยเฉลี่ย" (เพศชาย, อายุ 47 ปี, มัธยมปลาย, จังหวัดสกลนคร)

"ปลูกข้าวอย่างเดียว มีรายรับประมาณ 4,000 บาทต่อเดือนโดยเฉลี่ย" (เพศชาย, อายุ 55 ปี, มัธยมต้น, จังหวัดสกลนคร)

4.4.2 สภาพรายได้ของท่านหลังทำเกษตรทฤษฎีใหม่

จากการสัมภาษณ์เกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการตามแนวพระราชดำริพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่มีรายได้ที่เพิ่มขึ้น ซึ่งเกิดจากการทำการเกษตรผสมผสาน รายได้ไม่ได้รับมาจากทางเดียว ทำให้ความเสี่ยงลดลง ที่เกิดจากราคาตลาดที่ผันผวนตามฤดูการ สามารถลดค่าใช้จ่ายจากการที่ต้องนำเงินมาซื้อสารเคมี ที่มีราคาสูง เป็นต้นทุนภาคบังคับ ที่จะทำให้ผลผลิตงอกงาม มีเงินเลี้ยงตัวเองและครอบครัวได้ การเรียนรู้ศาสตร์แห่งพระราชา โดยมีสหกรณ์เป็นผู้สนับสนุน ส่งเสริม ทั้งในส่วนการทำบัญชีครัวเรือน โอกาสของการเข้าอบรมวิชาการต่างๆ และมีพี่เลี้ยงที่เข้ามาแนะนำทุก ๆ ด้าน

"ตอนนี้สวนฝรั่งสามารถขายได้ต่อเดือนไม่ต่ำกว่า 8,000 บาท รายได้เพิ่มขึ้น 1 เท่าตัว" (เพศชาย, อายุ 52 ปี, ปริญญาตรี, จังหวัดฉะเชิงเทรา)

"รวมทั้งเดือนประมาณ 12,000 บาท รวมทั้งได้ปลูกผักสวนครัวไว้กินเอง เลี้ยงเป็ด เลี้ยงปลา เสริมรายได้" (เพศชาย, อายุ 49 ปี, มัธยมปลาย, จังหวัดเพชรบุรี)

"ได้เดือนละประมาณ 20,000 บาท จากการขายพ่อพันธุ์ แม่พันธุ์ไก่ดำ" (เพศชาย, อายุ 54 ปี, มัธยมปลาย, จังหวัดสกลนคร)

"หลังจากเปลี่ยนแปลงรูปแบบการเกษตรแล้ว รายได้ตกเดือนละ 30,000 บาท" (เพศชาย, อายุ 48 ปี, มัธยมปลาย, จังหวัดสกลนคร)

"จากที่เคยปลูกข้าวได้เงิน 4,000 บาท เปลี่ยนวิธีคิดนิดเดียว มีรายรับ 8,550 บาท โดยไม่ต้องลงทุนอะไรมาก" (เพศชาย, อายุ 63 ปี, มัธยมปลาย, จังหวัดสกลนคร)

4.4.3 อาชีพเสริม และประเภทของอาชีพเสริมนอกจากการประกอบอาชีพทางการเกษตรของท่านคือ

จากการสัมภาษณ์เกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการตามแนวพระราชดำริพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ไม่มีอาชีพเสริม โดยเน้นการทำการเกษตรทฤษฎีใหม่เพียงอย่างเดียว ด้วยอายุของตัวเกษตรกรเองที่ส่วนใหญ่มีอายุมากแล้ว จึงเน้นการกินอยู่อย่างพอเพียง และเกษตรกรบางส่วน ได้นำการเกษตรทฤษฎีใหม่มาประยุกต์ใช้ ไม่ว่าจะเป็นการแปรรูปผลผลิต ที่ทำให้รายได้ต่อหน่วยเพิ่มมากขึ้น รวมถึงการเป็นวิทยากรในด้านต่างๆ เพื่อให้ความรู้แก่เกษตรกรรายอื่น ๆ ในการจัดการดำเนินการเกษตรทฤษฎีใหม่ตามแนวพระราชดำริ

“วิทยากรเรื่องระบบน้ำ Automatic Watering System ในแปลงเกษตร” (เพศชาย, อายุ 56 ปี, ปริญญาตรี, จังหวัดสกลนคร)

“แปรรูปสินค้าเกษตรตำบล” (เพศชาย, อายุ 43 ปี, มัธยมปลาย, จังหวัดฉะเชิงเทรา)

“ช่วยคุณพ่อทำธุรกิจรับซื้อของเก่า” (เพศชาย, อายุ 55 ปี, ปวช., จังหวัดฉะเชิงเทรา)

“ขายปาท่องโก๋ที่ตลาดช่วงเช้า” (เพศหญิง, อายุ 42 ปี, ปวช., จังหวัดฉะเชิงเทรา)

“รับออกแบบระบบไฟฟ้าแรงต่ำ” (เพศชาย, อายุ 45 ปี, ปริญญาตรี, จังหวัดเพชรบุรี)

“ตัวแทนจำหน่ายพันธุ์ปลาให้กับฟาร์มปลาแห่งหนึ่ง” (เพศชาย, อายุ 47 ปี, ปริญญาตรี, จังหวัดเพชรบุรี)

4.4.4 ช่องทาง และแหล่งจำหน่ายผลิตผลทางการเกษตรของท่านคือช่องทางไหน

จากการสัมภาษณ์เกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการตามแนวพระราชดำริพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่นำผลผลิตที่ได้ ออกขายสู่ตลาดชุมชมหรือบริเวณใกล้เคียง ทั้งนี้มีเกษตรกรบางส่วน ต่อยอดธุรกิจโดยใช้ช่องทางการตลาดออนไลน์เข้ามาช่วย เพื่อให้เข้ากับกระแสยุคโลกาภิวัฒน์ นำเสนอผลงาน หรือผลผลิตของตนเองสู่พื้นที่อื่น ๆ หรือช่องทางอื่น ๆ ที่ประชาชนเข้าถึงได้ง่าย เป็นการเพิ่มยอดขายได้อีกทางหนึ่ง

“ใช้เฟสบุ๊กเป็นช่องทางในการประชาสัมพันธ์สินค้าออกสู่ตลาด” (เพศหญิง, อายุ 55 ปี , ปริญญาตรี, จังหวัดเพชรบุรี)

“นำไปขายบริเวณตลาดชุมชน” (เพศชาย, อายุ 51 ปี, ปริญญาตรี, จังหวัดฉะเชิงเทรา)

“ขยายไปยังกลุ่มสมาชิกวิสาหกิจชุมชน” (เพศชาย, อายุ 46 ปี, มัธยมต้น, จังหวัดสกลนคร)

“มีคนเข้ามารับซื้อถึงที่” (เพศชาย, อายุ 63 ปี, มัธยมต้น, จังหวัดสกลนคร)

4.4.5 อุปสรรคในการดำเนินการเกษตรทฤษฎีใหม่ของท่านมีอะไรบ้าง

จากการสัมภาษณ์เกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการตามแนวพระราชดำริพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่มีปัญหา หรืออุปสรรค์ด้านการบริหารจัดการน้ำ ระดับน้ำในหน้าแล้ง มีผลกระทบกับการเพาะปลูก ในช่วงที่ฝนไม่ตกเป็นระยะเวลานาน มีความเสี่ยงที่จะขาดน้ำ หรือมีน้ำไม่เพียงพอต่อการใช้งาน ทำให้เพิ่มภาระหรือค่าใช้จ่ายในส่วนนี้ รวมถึงต้นทุนการก่อสร้าง หรือการขุดบ่อ ที่มีความจำเป็นต้องใช้เม็ดเงินในการลงทุน การงดใช้สารเคมีในการเพาะปลูก ส่งผลให้ต้องมีการเรียนรู้ เพื่อหาวิธีการ หรือแนวทางการกำจัดวัชพืช หรือศัตรูพืช เพื่อให้ก่อผลกระทบเชิงระบบนิเวศน้อยที่สุด

“ในช่วงที่ไม่มีฝนเลย ระดับน้ำจะลดลงอย่างมาก ต้องเติมน้ำให้เต็มอยู่ตลอด” (เพศชาย , อายุ 47 ปี, มัธยมปลาย, จังหวัดสกลนคร)

“การลงทุนเริ่มต้นค่อนข้างสูง” (เพศชาย, อายุ 48 ปี, มัธยมปลาย, จังหวัดสกลนคร)

“การขุดสระต้องพิจารณาสภาพดินด้วย ว่าสามารถเก็บน้ำได้หรือไม่” (เพศชาย, อายุ 44 ปี, มัธยมปลาย, จังหวัดเพชรบุรี)

“การขุดสระน้ำมีค่าใช้จ่ายสูง” (เพศหญิง, อายุ 38 ปี, มัธยมปลาย, จังหวัดฉะเชิงเทรา)

“ขาดความเข้าใจในการทำเกษตรทฤษฎีใหม่ ต้องเข้ารับการอบรม” (เพศชาย, อายุ 63 ปี , มัธยมต้น, จังหวัดเพชรบุรี)

"ต้องหาวิธีกำจัดศัตรูพืช โดยใช้สารเคมีให้น้อยที่สุด" (เพศชาย, อายุ 52 ปี, ปริญญาตรี, จังหวัดฉะเชิงเทรา)

4.4.6 คำแนะนำการดำเนินการเกษตรทฤษฎีใหม่ตามแนวพระราชดำริของท่านมีอะไรบ้าง

จากการสัมภาษณ์เกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการตามแนวพระราชดำริพบว่า เกษตรกรมีแนวคิด มีทัศนคติที่ดีต่อการทำการเกษตรทฤษฎีใหม่ตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชเป็นอย่างดี มีการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ใช้ทฤษฎีดังกล่าวมาผสมผสานให้เกิดความยั่งยืนทั้งระบบ สามารถเลี้ยงตนเองและครอบครัวได้อย่างพอเพียง หลังจากเพียงพอบริโภคแล้ว ก็นำไปจำหน่ายต่อเป็นรายได้ให้มี "พอมีพอกิน" หรือให้เกิดมีรายได้สูงสุดภายใต้ทรัพยากรที่มีจำกัดทั้งด้านแรงงานคนและพื้นที่ครอบครองของครัวเรือน ทฤษฎีเกษตรแนวใหม่-เศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งเน้นให้เกษตรช่วยตัวเองให้ได้ และเมื่อมีผลผลิตเหลือจากการบริโภคนำมาขายเป็นรายได้ต่อไป สามารถนำแบบอย่างในการจัดสรรทรัพยากรดินและน้ำเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดมาประยุกต์ใช้ได้ หากมีการเปลี่ยนแปลงชนิดของพืชผสมที่ปลูก อัตราผลผลิตเปลี่ยนไป หรือราคาปรับขึ้นลง แต่รายได้ต่อไร่ของพืชผสมผสานยังอยู่ในเกณฑ์ที่สามารถเลี้ยงตนเองได้ แผนการจัดสรรที่ดินที่ให้รายได้สูงสุดยังคงเป็นตามเดิม

"การทำเกษตรทฤษฎีใหม่ ทำให้ชีวิตเรามีความเป็นอยู่ดีมีสุข คือ ได้กินของที่มีความปลอดภัย ปลูกผักกินเองไม่ต้องไปซื้อ ประหยัดเรื่องพลังงานโดยไม่ต้องใช้ตู้เย็น เพราะผลผลิตสามารถเก็บกินสด ๆ ตลอดทั้งปี" (เพศชาย, อายุ 55 ปี, มัธยมต้น, จังหวัดสกลนคร)

"แค่เปลี่ยนความคิด ชีวิตก็เปลี่ยน" (เพศชาย, อายุ 51 ปี, ปริญญาตรี, จังหวัดฉะเชิงเทรา)

"ต้องเรียนรู้ถึงธรรมชาติของพืชผักชนิดนั้นๆ ที่เราต้องการปลูก รวมทั้งเรียนรู้เรื่องดิน น้ำ ธาตุอาหาร อินทรียวัตถุ การจัดการ การตลาด การแปรรูป" (เพศหญิง, อายุ 49 ปี, มัธยมปลาย, จังหวัดฉะเชิงเทรา)

"ต้องคำนึงถึงการใช้พื้นที่ดินให้เกิดประโยชน์สูงสุด และนำเทคโนโลยีการเกษตรและนวัตกรรมมาใช้" (เพศชาย, อายุ 49 ปี, ปริญญาตรี, จังหวัดฉะเชิงเทรา)

“เกษตรผสมผสานเป็นการสร้างรายรับหมุนเวียนให้ครอบครัว บริหารวัตถุดิบป้อนสู่ตลาดชุมชนได้ตลอดทั้งปี และเกษตรผสมผสานส่งผลต่อการพออยู่พอกิน ตอบโจทย์การป้องกันรักษาสุขภาพได้เป็นอย่างดี” (เพศชาย, อายุ 56 ปี, ปริญญาตรี, จังหวัดสกลนคร)

“ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นแนวทางเพื่อสร้างความมั่นคง ยั่งยืนให้แก่ชีวิตและอาชีพการเกษตร” (เพศชาย, อายุ 66 ปี, มัธยมต้น, จังหวัดเพชรบุรี)

“ความมั่นคงในชีวิตไม่ได้ขึ้นอยู่ที่หน่วยงาน แต่ขึ้นอยู่กับตัวเราเอง” (เพศหญิง, อายุ 46 ปี, ปริญญาตรี, จังหวัดเพชรบุรี)

“อุดรูรั่วด้วยวิธีลดค่าใช้จ่าย กินอะไรก็ปลูกอันนั้น” (เพศชาย, อายุ 47 ปี, ปริญญาตรี, จังหวัดเพชรบุรี)

บทที่ 5
การอภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

ในการศึกษาและวิเคราะห์ความยั่งยืนของระบบเกษตรแบบผสมผสานตามแนวเกษตรทฤษฎีใหม่ของเกษตรกรที่ทำการเกษตรแบบทฤษฎีใหม่ในจังหวัด สกลนคร เพชรบุรี และฉะเชิงเทรา โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบเชิงคุณภาพ (Qualitative research) โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์แบบเชิงลึกจากเกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จำนวน 31 คน

5.1 อภิปรายผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่องการศึกษาและวิเคราะห์ความยั่งยืนของระบบเกษตรแบบผสมผสานตามแนวเกษตรทฤษฎีใหม่ของเกษตรกรที่ทำการเกษตรแบบทฤษฎีใหม่ในจังหวัด สกลนคร เพชรบุรี และฉะเชิงเทรา สามารถสรุปประเด็นสำคัญที่ผู้วิจัยนำมาอภิปรายได้ดังนี้

5.1.1 ข้อมูลทั่วไป

หลังจากการวิเคราะห์พบว่า ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ จำนวน 31 คน พบว่าผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน 23 คน และเพศหญิง จำนวน 8 คน โดยกลุ่มตัวอย่างโดยส่วนมากมีอายุระหว่าง 41-50 ปี 14 คน กลุ่มตัวอย่างดังกล่าวมีสถานภาพโสด จำนวน 5 คน และสมรส จำนวน 26 คน โดยกลุ่มตัวอย่างนั้นมีระดับการศึกษาสูงสุด คือ ปริญญาตรี จำนวน 11 คน ซึ่งเท่ากันกับระดับการศึกษาสูงสุดมัธยมปลาย จำนวน 11 คน

5.1.2 ที่มาที่ไปในการประยุกต์ใช้เกษตรทฤษฎีใหม่

หลังจากการวิเคราะห์พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่มีความเข้าใจในเรื่องของการทำการเกษตรทฤษฎีใหม่ ซึ่งมีความเชื่อมโยงเกี่ยวข้องกับการประยุกต์ใช้สารอินทรียวัตถุในการบริหารจัดการการเกษตร โดยหลีกเลี่ยงการใช้สารเคมี หรือใช้สารเคมีให้น่อยที่สุด เพื่อไม่ให้ส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศโดยรวม มีการเปลี่ยนแปลงการเกษตรแบบเดิม ที่ทำการเกษตรเชิงเดี่ยว ปลูกอะไรหรือเลี้ยงอะไรก็จะทำเพียงอย่างเดียว ซึ่งบางช่วงเวลา เกิดผลกระทบโดยตรงต่อตัวเกษตรกรเอง ไม่

ว่าจะเป็นเรื่องราคาที่แปรเปลี่ยนตามสถานการณ์ของตลาด อุปสงค์ อุปทานรวมล้วนทำให้ราคาพืชผลทางการเกษตรตกต่ำในบางช่วงเวลา ทำให้รายได้ที่เคยทำได้จากการขายพืชผลหายไป

ก่อนการเข้าร่วมโครงการนั้น เกษตรกรมีรายได้ที่ไม่แน่นอน เมื่อมีพระราชดำริให้ก่อตั้งศูนย์พัฒนาศึกษา เกษตรกรกลุ่มดังกล่าว มีความสนใจที่จะเข้ารับการอบรม เพื่อหาประโยชน์แนวทางที่ทำให้สวนเกษตร มีการพัฒนาหรือเปลี่ยนแปลงที่เป็นไปในทางที่ดีขึ้น มีความยั่งยืนต่อการดำรงชีวิตในอนาคต

เกษตรกรส่วนใหญ่เคยทำการเกษตรเชิงเดี่ยว ระบบเกษตรกรรมพืชเชิงเดี่ยว มีความแพร่หลายในอดีต ซึ่งเป็นวิธีการเพาะปลูกที่สามารถจัดการได้ง่าย สะดวกสามารถดูแลเป็นบริเวณวงกว้าง อีกทั้งการเกษตรรูปแบบนี้เกษตรกรมักจะใช้สารเคมีเป็นตัวควบคุมการผลิตทั้งเร่งการเจริญเติบโต กำจัดศัตรูพืช เพื่อให้ผลผลิตที่ได้นั้นสวยงาม และมีราคา แต่มีผลกระทบหรือผลเสียระยะยาว ที่เกิดจากการใช้สารเคมีมากเกินไป ทำให้ดินเสีย ขาดแร่ธาตุในดิน เกษตรกรบางส่วน ได้พลิกผันจากการทำงานบริษัทเอกชน หรือรับจ้าง โดยหันมาใช้ชีวิตพอเพียงตามแนวพระราชดำริ โดยแย่งสรรปันส่วนพื้นที่ที่ตยเองมีอยู่แล้ว ให้เกิดประโยชน์สูงที่สุด

5.1.3 การบริหารจัดการพื้นที่

หลังจากการวิเคราะห์พบว่า เกษตรกรโดยส่วนใหญ่มีที่ดินไม่มาก โดยเฉลี่ยประมาณคนละ 5-10 ไร่ แต่มีการประยุกต์ใช้แนวคิด 30-30-30-10 โดยนำมาปรับใช้ให้มีความเหมาะสม ไม่ได้ยึดติดว่าต้องแบ่งส่วนให้เท่ากับแนวคิดของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช เกษตรกรบางท่านมีการผสมผสานการเพาะปลูก โดยเน้นไปที่พืชผล หรือเลี้ยงสัตว์อย่างใดอย่างหนึ่งเป็นพิเศษ สามารถทำรายได้เพื่อเลี้ยงครอบครัวที่เกิดจากการขายสินค้าเกษตรดังกล่าวได้ โดยพืชผลอื่นๆ นำมาประกอบอาหารเพื่อเลี้ยงครอบครัว เมื่อเหลือใช้จะทำการแบ่งปันเพื่อนบ้าน หรือนำไปขายเพื่อให้เกิดรายได้ต่อไป

เกษตรกรทุกราย มีการบริหารจัดการพื้นที่น้ำตามความเหมาะสมของพื้นที่ของตนเอง โดยมีการขุดบ่อ หรือทำแนวคันดินเพื่อกักเก็บน้ำไว้ใช้ในการเกษตร ทั้งนี้ ยังทำให้ดินบริเวณโดยรอบเกิดความไม่แห้งแล้ง มีความชุ่มชื้น

5.1.4 สภานภาพและความเป็นอยู่ของเกษตรกร

หลังจากการวิเคราะห์พบว่า ก่อนการทำเกษตรทฤษฎีใหม่นั้น เกษตรกรมีรายได้ไม่แน่นอน เกษตรบางกรบางราย ไม่ได้ทำการเกษตรมาก่อน แต่เป็นการทำงานรับจ้างทั่วไป เกษตรกรส่วนใหญ่ที่เคยทำการปลูกพืช หรือทำการเกษตรเชิงเดี่ยว ปัจจัยภายนอกทุกอย่างในการผลิต ต้องทำ

การนำเข้าและใช้วัตถุดิบจากภายนอก ซึ่งเกษตรกรไม่สามารถทำการกำหนดราคาเองได้ ต้นทุนส่วนใหญ่จึงอยู่ที่วัตถุดิบที่ไม่สามารถทำการผลิตได้เอง และราคานั้นขึ้นอยู่ที่กลไกทางตลาด พ่อค้าวัตถุดิบจะเรียกราคาจากเกษตรกรได้ 100% ทำให้ชาวบ้านเกิดหนี้ในทุกฤดูการผลิต ยิ่งทำยิ่งเป็นหนี้ ไม่ทำก็เป็นหนี้อยู่เพราะหนี้เก่าก็ออกดอกเรื่อย ๆ ทำให้เกษตรกรต้องออกแสวงหาทางทำกินใหม่ๆ เพื่อส่งเงินใช้หนี้ เป็นหนี้ในระยะยาวชั่วชีวิต

เกษตรกรทุกคนมีรายได้ที่เพิ่มขึ้น ซึ่งเกิดจากการทำการเกษตรผสมผสาน รายได้ไม่ได้รับมาจากทางเดียว ทำให้ความเสี่ยงลดลง ที่เกิดจากราคาตลาดที่ผันผวนตามฤดูการ สามารถลดค่าใช้จ่ายจากการที่ต้องนำเงินมาซื้อสารเคมี ที่มีราคาสูง เป็นต้นทุนภาคบังคับ ที่จะทำให้ผลผลิตงอกงาม มีเงินเลี้ยงตัวเองและครอบครัวได้ การเรียนรู้ศาสตร์แห่งพระราชา โดยมีสหกรณ์เป็นผู้สนับสนุน ส่งเสริม ทั้งในส่วนการทำบัญชีครัวเรือน โอกาสของการเข้าอบรมวิชาการต่างๆ และมีพี่เลี้ยงที่เข้ามาแนะนำทุก ๆ ด้าน

จากการสัมภาษณ์เกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการตามแนวพระราชดำริพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ไม่มีอาชีพเสริม โดยเน้นการทำการเกษตรทฤษฎีใหม่เพียงอย่างเดียว ด้วยอายุของตัวเกษตรกรเองที่ส่วนใหญ่มีอายุมากแล้ว จึงเน้นการกินอยู่อย่างพอเพียง และเกษตรกรบางส่วน ได้นำการเกษตรทฤษฎีใหม่มาประยุกต์ใช้ ไม่ว่าจะเป็นการแปรรูปผลผลิต ที่ทำให้รายได้ต่อหน่วยเพิ่มมากขึ้น รวมถึงการเป็นวิทยากรในด้านต่างๆ เพื่อให้ความรู้แก่เกษตรกรรายอื่น ๆ ในการดำเนินการเกษตรทฤษฎีใหม่ตามแนวพระราชดำริ

ผลผลิตที่ได้ เกษตรกรจะนำออกขายสู่ตลาดชุมชมหรือบริเวณใกล้เคียง ทั้งนี้มีเกษตรกรบางส่วน ต่อยอดธุรกิจโดยใช้ช่องทางการตลาดออนไลน์เข้ามาช่วย เพื่อให้เข้ากับกระแสยุคโลกาภิวัฒน์ นำเสนอผลงาน หรือผลผลิตของตนเองสู่พื้นที่อื่น ๆ หรือช่องทางอื่น ๆ ที่ประชาชนเข้าถึงได้ง่าย เป็นการเพิ่มยอดขายได้อีกทางหนึ่ง

เกษตรกรส่วนใหญ่มีปัญหา หรืออุปสรรค์ด้านการบริหารจัดการน้ำ ระดับน้ำในหน้าแล้ง มีผลกระทบกับการเพาะปลูก ในช่วงที่ฝนไม่ตกเป็นระยะเวลานาน มีความเสี่ยงที่จะขาดน้ำหรือมีน้ำไม่เพียงพอต่อการใช้งาน ทำให้เพิ่มภาระหรือค่าใช้จ่ายในส่วนนี้ รวมถึงต้นทุนการก่อสร้างหรือการขุดบ่อ ที่มีความจำเป็นต้องใช้เม็ดเงินในการลงทุน การงดใช้สารเคมีในการเพาะปลูก ส่งผลให้ต้องมีการเรียนรู้ เพื่อหาวิธีการ หรือแนวทางการกำจัดวัชพืช หรือศัตรูพืช เพื่อให้ก่อผลกระทบเชิงระบบนิเวศน้อยที่สุด

เกษตรกรมีแนวคิด มีทัศนคติที่ดีต่อการทำการเกษตรทฤษฎีใหม่ตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชเป็นอย่างดี เกษตรกรมีการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ใช้ทฤษฎีดังกล่าวมาผสมผสานให้เกิดความยั่งยืนทั้งระบบ สามารถเลี้ยงตนเองและ

ครอบครัวได้อย่างพอเพียง หลังจากเพียงพอบริโภคแล้ว ก็นำไปจำหน่ายต่อเป็นรายได้ให้มี “พอมีพอกิน” หรือให้เกิดมีรายได้สูงสุดภายใต้ทรัพยากรที่มีจำกัดทั้งด้านแรงงานคนและพื้นที่ครอบครองของครัวเรือน ทฤษฎีเกษตรแนวใหม่-เศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งเน้นให้เกษตรช่วยตัวเองได้ และเมื่อมีผลผลิตเหลือจากการบริโภคนำมาขายเป็นรายได้ต่อไป สามารถนำตัวแบบการจัดสรรทรัพยากรเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดมาประยุกต์ใช้ได้ หากมีการเปลี่ยนแปลงชนิดของพืชผสมที่ปลูก อัตราผลผลิตเปลี่ยนไป หรือราคาปรับขึ้นลง แต่รายได้ต่อไร่ของพืชผสมผสานยังอยู่ในเกณฑ์ที่สามารถเลี้ยงตนเองได้ แผนการจัดสรรที่ดินที่ให้รายได้สูงสุดยังคงเป็นตามเดิม

5.2 ข้อเสนอแนะสำหรับผู้บริหาร

เกษตรกรต้องมีการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ใช้ทฤษฎีเกษตรทฤษฎีใหม่ตามแนวพระราชดำริ ฯ มาผสมผสานให้เกิดความยั่งยืนทั้งระบบ สามารถเลี้ยงตนเองและครอบครัวได้อย่างพอเพียง หลังจากเพียงพอบริโภคแล้ว ก็นำไปจำหน่ายต่อเป็นรายได้ให้มี “พอมีพอกิน” หรือให้เกิดมีรายได้สูงสุดภายใต้ทรัพยากรที่มีจำกัดทั้งด้านแรงงานคน และพื้นที่ครอบครองของครัวเรือน ทฤษฎีเกษตรแนวใหม่-เศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งเน้นให้เกษตรช่วยตัวเองให้ได้ และเมื่อมีผลผลิตเหลือจากการบริโภคนำมาขายเป็นรายได้ต่อไป สามารถนำแบบอย่างในการจัดสรรทรัพยากรดินและน้ำเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดมาประยุกต์ใช้ได้ หากมีการเปลี่ยนแปลงชนิดของพืชผสมที่ปลูก อัตราผลผลิตเปลี่ยนไป หรือราคาปรับขึ้นลง แต่รายได้ต่อไร่ของพืชผสมผสานยังอยู่ในเกณฑ์ที่สามารถเลี้ยงตนเองได้ มีแผนการจัดสรรที่ดินที่ให้รายได้สูงสุด โดยมีข้อเสนอแนะดังต่อนี้

1. การเปลี่ยนวิธีคิดของผู้ทำการเกษตร โดยหันมาปลูกพืชแบบผสมผสานแทนที่จะปลูกพืชเพียงอย่างเดียว หรือเรียกว่าพืชเชิงเดี่ยว เป็นการลดความเสี่ยงกับภาวะราคาตลาดที่ผกผัน ทำให้เกษตรกรมีรายได้ มีชีวิตที่ดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคง และยั่งยืน

2. ควรคำนึงถึงการใช้พื้นที่ดินที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด และนำเทคโนโลยีใหม่ ๆ ที่ทันสมัยมาประยุกต์ใช้ร่วมกับการทำการเกษตรแบบดั้งเดิม เพื่อเพิ่มผลผลิต และลดระยะเวลาในการดำเนินการ

3. ควรปลูกฝังให้เกษตรกรมีแนวคิดที่จะหลีกเลี่ยงการใช้สารเคมีในการทำการเกษตรเป็นหลัก โดยให้เกษตรกรหันมาพึ่งสารอินทรีย์วัตถุ ซึ่งมีราคาที่ถูกกว่า มีความปลอดภัย และเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม เพื่อให้ที่ดินเพาะปลูกสามารถปลูกพืชหมุนเวียนได้อย่างต่อเนื่อง และเกิดความยั่งยืน เกิดความมั่นคงแก่ชีวิต และอาชีพการเกษตร

5.3 ข้อจำกัดในการวิจัยและข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. การวิจัยฉบับนี้เป็นการวิจัยแบบเชิงคุณภาพ มีผู้ให้สัมภาษณ์จำนวน 31 คน ทำให้มีขอบเขตที่ค่อนข้างแคบ รวมไปถึงพื้นที่ศูนย์ศึกษาพัฒนาที่ผู้เก็บรวบรวมข้อมูลมีระยะเวลาที่จำกัด ทำให้ไม่สามารถเก็บข้อมูลได้ครอบคลุมทั่วทั้งประเทศไทย งานวิจัยครั้งถัดไปควรจะเป็นงานวิจัยเชิงปริมาณเพื่อให้ได้ข้อมูลมาวิเคราะห์ได้มากที่สุด จากนั้นตรวจสอบความแตกต่างและความเหมือนของผลงานวิจัย

2. จากการทำการวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษามุมมองเพียงด้านเดียวคือเกษตรทฤษฎีใหม่ ไม่ได้มีการศึกษาเปรียบเทียบของการทำการเกษตรเชิงอุตสาหกรรม ทำให้ไม่สามารถนำข้อมูลมาเปรียบเทียบข้อดีหรือข้อเสียได้ ในการวิจัยครั้งต่อไป ผู้ทำวิจัยควรวางแผนทำระบบการจัดเก็บข้อมูลที่เป็นระเบียบ และมีวิธีการวิเคราะห์สถิติที่เหมาะสมตามแต่ละพื้นที่ของศูนย์ศึกษาวิจับตามแนวพระราชดำริ พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช

บรรณานุกรม

กฤษยา มะแอ, อาภาศรี เทวตา, ณฐา อภิธาวินวสุ (2560) การบริหารจัดการธุรกิจชุมชนบนพื้นฐานเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริ: กรณีศึกษาหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ อำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน

ขวัญกลม ดอนขวา (2556) การจัดการธุรกิจชุมชนบนพื้นฐานปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ณดา จันทร์สม ธุรกิจกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

นัททที ขจรกิตติยา, อัปสร อีซอ, รุ้งลาวัณย์ จันทรัตนา, เวคิน วุฒิวงศ์, ดุษฎี นาคเรือง (2559) ความยั่งยืนแบบเศรษฐกิจพอเพียงของกลุ่มผู้ผลิตสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ ในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้

พรชนก ทองลาด, ไพฑูรย์ อินต๊ะขัน บัณฑิต บุษบา (2559) แนวทางการพัฒนาธุรกิจให้มีความยั่งยืนตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม

สุเทพ พันประสิทธิ์ (2553) การศึกษาวิธีการผลิตตามแนวเกษตรทฤษฎีใหม่ของเกษตรกรภาคกลาง

สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (สำนักงาน กปร.) http://www.rdpb.go.th/th/Studycenter

อุไรวรรณ ธนสถิต (2555) ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับการสร้างความเข้มแข็งชุมชน กรณีศึกษาบ้านพุคำจาน จังหวัดสระบุรี

Gayle C. Avery and Harald Bergsteiner (2016) Sufficiency Thinking Thailand's gift to an unsustainable world